

ปัจจัยด้านหัวข้อ เพศ และบทบาทในการสนทนากับการใช้คำตอบขั้นต่ำในภาษาไทย¹

พิมพ์พิริว ขึ้งขัน^{1*}, จุฑามณี อ่อนสุวรรณ¹ และ ธฤต วงศ์วรจรรย์²

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย

² Department of Educational Psychology & Special Education, University of Saskatchewan, Canada

Topic, Gender, and Conversational Roles as Factors Influencing the Use of Minimal Responses in Thai

Pimlawee Khaengkhan^{1*}, Chutamanee Onsuwan¹, and Tarid Wongvorachan²

¹ Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Thailand

² Department of Educational Psychology & Special Education, University of Saskatchewan, Canada

Article Info

Research Article

Article History:

Received 8 December 2025

Revised 28 January 2026

Accepted 6 February 2026

คำสำคัญ

คำตอบขั้นต่ำ

การวิเคราะห์การสนทนา

หัวข้อการสนทนา

การผลัดเปลี่ยนการพูด

การพูดพร้อมกัน

* Corresponding author

E-mail address:

chayanun.3@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาปัจจัยด้านหัวข้อเรื่อง เพศ และบทบาทในการสนทนา ที่มีผลต่อการใช้คำตอบขั้นต่ำในภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาตรี อายุ 19-21 ปี รวม 20 คน แบ่งเป็นคู่เพศชาย-ชาย 5 คู่ และเพศหญิง-หญิง 5 คู่ ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคู่รับชมคลิปวิดีโอ 2 คลิป (หัวข้อทั่วไปและหัวข้อระทึกขวัญ) จากนั้นทำการเล่าเรื่องให้ผู้ฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ชม ผลการวิเคราะห์ทางสถิติจากจำนวนการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำทั้งหมด 199 ครั้ง ในช่วงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพบว่าความแตกต่างของจำนวนครั้งระหว่างหัวข้อทั้งสองมีความใกล้เคียงนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.05$) ขณะที่ความแตกต่างของจำนวนครั้งระหว่างคู่สนทนาต่างเพศ และระหว่างบทบาทผู้สนทนาต่างบทบาท ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านรูปแบบการใช้ พบว่าคำตอบขั้นต่ำที่ใช้บ่อยที่สุดคือ “อืม” และ “ใช่” และสามารถจำแนกหน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำได้ 7 ประการ ได้แก่ การแสดงการรับรู้และความเข้าใจ การแสดงอารมณ์ความรู้สึก การแสดงการเห็นด้วย การซ้ำความ การยืนยันข้อมูล การเติมเต็มถ้อยความของคู่สนทนา และการสรุปความหรือการตีความ ผลที่แสดงว่าทั้งสามปัจจัยไม่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของจำนวนการใช้คำตอบขั้นต่ำในภาษาไทย สะท้อนว่าความถี่ในการใช้คำตอบขั้นต่ำของกลุ่มตัวอย่างมีความคงที่ และสามารถถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสนทนาในภาษาไทย

¹ ผู้วิจัยลำดับที่สองได้รับการสนับสนุนจาก Thammasat University's research fund ผ่าน Center of Excellence in Intelligent Informatics, Speech and Language Technology and Service Innovation (CILS)

Keywords:

minimal response,
conversation analysis,
conversational topic,
turn-taking,
simultaneous talk

Abstract

This study investigated the influence of topic, gender, and conversational role on the use of minimum responses in Thai. The sample consisted of 20 undergraduate students aged 19–21 years, forming 5 male–male and 5 female–female conversational pairs. Speakers in each pair watched 2 video clips (featuring general and thriller topics). Then, he/she narrated the story to the conversation partner and exchanged their opinions on what they had watched. Statistical analysis of the total number of minimum response occurrences (199) during their opinion exchanges showed that the difference in the number of occurrences from the two types of topics was near statistical significance ($p = 0.05$). However, the difference in the number of occurrences between conversation partners of different genders and between different conversational roles was not statistically significant. In terms of form, the participants most frequently used the responses “um” and “chai”. The minimum responses produced by the participants fulfilled seven communicative functions: expressing awareness and understanding, expressing emotion, expressing agreement, repetition, confirming information, completing the interlocutor’s statement, and summarizing or interpreting. The absence of significant differences in the three examined factors suggests that the frequency of minimum-response use among the participants was relatively stable and can be considered a key component in Thai conversational interaction.

1. บทนำ

การสนทนาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ผู้ร่วมสนทนามักสลับกันทำหน้าที่เป็นผู้พูดและผู้ฟัง รวมถึงแลกเปลี่ยนผลัดซึ่งกันและกัน (Schegloff, 1982) ทว่าในบางกรณี ผู้พูดรายหนึ่งอาจถือครองผลัดเป็นระยะเวลานานเพื่อบรรยายถึงเรื่องราวต่าง ๆ ในขณะที่ผู้พูดกำลังเล่าเรื่องราวในผลัดของตน ผู้ร่วมสนทนารายอื่นที่ทำหน้าที่เป็นผู้ฟังอาจแสดงความคิดเห็น หรือความรู้สึกที่มีต่อสิ่งที่ผู้พูดกำลังกล่าวอยู่ผ่านถ้อยคำในรูปแบบต่าง ๆ เช่น “wow” (‘ว้าว’) “really?” (‘จริงเหรอ’) และ “good” (‘ดีเลย’) เพื่อสนับสนุนผลัดของผู้พูดหลักและแสดงความร่วมมือในการสนทนา นักวิชาการเรียกถ้อยคำเหล่านี้ว่า คำตอบขั้นต่ำ (minimal response) (Felleg, 1995) อย่างไรก็ตาม นักวิชาการบางท่านอาจเรียกถ้อยคำเดียวกันนี้ด้วยชื่อเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป เพื่อเน้นพิจารณาบทบาทของผู้ฟังและกลไกในการสื่อเจตนาในรายละเอียด ยกตัวอย่างเช่น “backchannel” (‘ช่องทางหลัง’) (Yngve, 1970), “listener response” (‘การตอบสนองของผู้ฟัง’) (Maynard, 1990) และ “listening practice” (‘ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง’) (Norrick, 2010)

นอกเหนือจากความหลากหลายของชื่อเรียกคำตอบขั้นต่ำในภาษาอังกฤษแล้ว นักวิชาการชาวไทยหลายท่านก็ได้กำหนดชื่อเรียกของปรากฏการณ์ทางภาษานี้ในภาษาไทยไว้ด้วยเช่นกัน อาทิ “ถ้อยคำตอบกลับ” (ศิริพร ปัญญาเมธิกุล, 2562) “คำแสดงการรับรู้” (กิตติยศ วีรอนันตมิตร, 2563) และ “ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง” (นริศรา হাসনাম และ ณัฏพร พานโพธิ์ทอง, 2565) เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างงานวิจัยด้านจิตวิทยา ภาษาศาสตร์สังคม และการวิเคราะห์การสนทนา ผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำว่า “คำตอบขั้นต่ำ” (ทรงธรรม อินทจักร, 2550) ซึ่งเป็นคำที่มีนัยโดยกว้าง (กล่าวคือ ถ้อยคำเหล่านี้เป็นการกล่าวตอบผู้พูดหลักและมีการปรากฏ/สารรองลงมาจากถ้อยคำในผลัดของผู้พูดก่อนหน้า) เมื่อนำมาเทียบเคียงกับคำเรียกอื่น ๆ เช่นที่ได้ระบุไว้ข้างต้นซึ่งมีนัยที่ค่อนข้างจำเพาะไปกว่านั้น

คำตอบขั้นต่ำมีใช้ลักษณะเฉพาะของภาษาใดภาษาหนึ่งเท่านั้น หากเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่พบได้ในหลายสังคม ยกตัวอย่างเช่น คำว่า “sou desuka” (‘อย่างงั้นเหรอ’) และ “hontou desuka” (‘จริงเหรอ’) ในภาษาญี่ปุ่น (Kushida, 2011; Tanaka, 2013) คำว่า “shi ma” (‘ใช่ไหม’) ในภาษาจีน (Li et al., 2010) คำว่า “kuleh-kwuna” (‘เข้าใจแล้ว’) ในภาษาเกาหลี (Ha, 2022) หรือคำว่า “ja” (‘ใช่’) ในภาษาเยอรมัน (Sugita, 2012) ส่วนในภาษาไทยมีคำว่า “อืม” “หะ” และ “เออ” (นริศรา হাসনাম, 2558)

นักภาษาศาสตร์ที่สนใจศึกษาด้านภาษาและเพศภาวะพบว่า ผู้ฟังเพศหญิงมักมีการใช้คำตอบขั้นต่ำในภาษาอังกฤษมากกว่าผู้ฟังเพศชาย เนื่องจากผู้ฟังเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะใช้คำตอบขั้นต่ำเพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมากกว่าผู้ฟังเพศชาย (Felleg, 1995) Maltz and Borker (1982, pp. 197-216) ได้วิเคราะห์การใช้คำตอบขั้นต่ำในภาษาอังกฤษระหว่างผู้ฟังเพศหญิงและเพศชาย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังเพศหญิงมักใช้คำตอบขั้นต่ำจำพวก “yes” (‘ใช่’) และ “mm” (‘อืม’) เพื่อสื่อให้คู่สนทนาทราบว่า ตนกำลังตั้งใจฟังอยู่ ในขณะที่ผู้ฟังเพศชายใช้ถ้อยคำเดียวกันนี้เพียงเมื่อพวกเขาเห็นด้วยกับคู่สนทนาเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงได้ข้อสรุปว่า ผู้ฟังเพศหญิงมีจำนวนครั้งในการใช้คำตอบขั้นต่ำมากกว่าผู้ฟังเพศชาย อีกทั้งผู้ฟังเพศชายยังอาจถูกมองว่า พวกเขามักไม่ค่อยแสดงความใส่ใจต่อคู่สนทนา

กระนั้นก็ดีข้อสรุปในข้างต้นอาจไม่เป็นจริงเสมอไป นักวิชาการบางท่าน (e.g., Ohashi, 2021; Pasfield-Neofitou, 2007) ที่ได้ศึกษาคำตอบขั้นต่ำในภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษ ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวว่า ผู้ฟังเพศชายก็คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและใช้คำตอบขั้นต่ำเพื่อแสดงความร่วมมือในการสนทนาเช่นเดียวกับผู้ฟังเพศหญิง จากข้อสังเกตทั้งหมดที่ว่ามานี้ นำมาสู่คำถามวิจัยว่า อิทธิพลของเพศของผู้ร่วมการสนทนาในภาษาไทยส่งผลต่อวิธีการใช้คำตอบขั้นต่ำหรือไม่ และอย่างไร นอกจากนี้การศึกษาในประเด็นดังกล่าวมักเลือกวิเคราะห์คำตอบขั้นต่ำของผู้ฟังเป็นหลัก จึงควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบทบาทของผู้พูดกับผู้ฟังด้วย โดยการเก็บข้อมูลจากการสนทนาที่มีหัวข้อแตกต่างกัน

การสนทนาทุกครั้ง สิ่งสำคัญที่จะขาดไปไม่ได้ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยกันด้วยระยะเวลาอันสั้นหรือยาวคือ หัวข้อ (topic) เนื่องจากหัวข้อทำหน้าที่บ่งบอกให้ผู้ร่วมสนทนาทุกฝ่ายทราบว่ เนื้อหาของการพูดกันในขณะนั้นคืออะไร (Schegloff, 1990) สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาการสนทนาในหัวข้อทั่วไปและระทึกขั้ววัญซึ่งเป็นหัวข้อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่สร้างความประหลาดใจ ความวิตกกังวล และความน่ากลัวให้แก่ผู้ฟังเจอ สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกหัวข้อระทึกขั้ววัญเป็นเพราะผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่ เนื้อหาของการพูดคุยกันในหัวข้อดังกล่าวมักส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้ร่วมสนทนาซึ่งอาจทำให้พวกเขามีการใช้คำตอบขั้นต่ำที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบวัจนภาษาและอวัจนภาษา เช่น จากการศึกษาการใช้คำตอบขั้นต่ำในภาษาอังกฤษในการเล่าเรื่องระทึกขั้ววัญ (Sugita, 2012) พบว่ ผู้ฟังมีการใช้คำตอบขั้นต่ำทั้งในรูปแบบวัจนภาษา เช่น “oh” “uh huh” และอวัจนภาษา เช่น การอ้าปากค้าง การขมวดคิ้ว การพยักหน้า และเบิกตากว้าง ไปพร้อมกัน ทั้งนี้เราจะสังเกตได้ว่ คำตอบขั้นต่ำที่ผู้ฟังใช้ในการเล่าเรื่องระทึกขั้ววัญมักเน้นแสดงความรู้สึกประหลาดใจ และความระทึกใจของพวกเขามีต่อเรื่องราวที่พูดคุยกัน ดังนั้น คำถามวิจัยในอีกประเด็นคือคำตอบขั้นต่ำที่ได้จากการสนทนาในหัวข้อระทึกขั้ววัญต่างจากการใช้คำตอบขั้นต่ำที่ได้จากการสนทนาในหัวข้อทั่วไปหรือไม่อย่างไร

2. กรอบการวิเคราะห์

2.1 นิยามของคำตอบขั้นต่ำ

นักวิชาการหลายท่านนิยมศึกษาคำตอบขั้นต่ำที่เป็นวัจนภาษาในภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษแบบอเมริกันและภาษาอังกฤษแบบอังกฤษเป็นหลัก พวกเขาได้ให้ตัวอย่างรูปภาษาที่ถือเป็นคำตอบขั้นต่ำไว้เพียงประมาณ 6 คำ ได้แก่ “yeah” (‘อือ’) “oh” (‘โอ้’) “Mm” (‘อืม’) “uh huh” (‘อือ หือ’) “right” (‘ถูกต้อง’) “okay” (‘โอเค’) (Gardner, 1998; Kjellmer, 2009; Schlee, 2009) อย่างไรก็ตาม รูปภาษาที่มีฐานะเป็นคำตอบขั้นต่ำไม่จำเป็นต้องเป็นเพียงถ้อยคำขนาดสั้นเท่านั้น ถ้อยคำที่มีขนาดยาวมากกว่า 1-2 พยางค์ ที่อยู่รูปคำ วลีหรือประโยค (อาทิ “amazing” (‘สุดยอดเยี่ยม’) “oh brilliant.” (‘โอ้ ยอดเยี่ยมมาก’) และ “how could he.” (‘เขาทำอย่างนั้นได้อย่างไร’)) ก็สามารถจัดเป็นคำตอบขั้นต่ำได้เช่นเดียวกัน

เนื่องด้วยคำตอบขั้นต่ำเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่พบได้ในแทบทุกสังคมภาษา นักภาษาศาสตร์หลายท่านจึงได้มีการพิจารณาคำตอบขั้นต่ำที่ปรากฏในชุมชนภาษาอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากภาษาอังกฤษ และได้ตั้งข้อสังเกตบางประการที่น่าสนใจไว้ว่า คำตอบขั้นต่ำที่ปรากฏในแถบซีกโลกตะวันออกหลายภาษามักมีรูปภาษาที่หลากหลายเพื่อใช้ในการปฏิสัมพันธ์ (Ha, 2022; Tajima, 2001; Ward & Tsukahara, 2000) ยกตัวอย่างเช่น การใช้คำตอบขั้นต่ำในภาษาญี่ปุ่น “sou” (‘I see’) หรือ “sou desune” (‘that’s right’) สามารถอธิบายได้ว่า “sou” เป็นรูปภาษาที่มีแนวโน้มที่จะถูกใช้ในบริบทที่ไม่เป็นทางการ ส่วนในบริบทที่เป็นทางการ ผู้ร่วมสนทนามักนิยมใช้คำตอบขั้นต่ำ “sou desune” เพื่อแสดงการให้เกียรติคู่สนทนา (Saft, 2007) ในทำนองเดียวกัน คำตอบขั้นต่ำ “jinjja” (‘really?’) และ “jinjhayo” (‘Is this true?’) ในภาษาเกาหลีก็มักถูกใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน โดยที่ “jinjja” มักถูกใช้ในบริบทที่ไม่เป็นทางการหรือในกลุ่มผู้ร่วมสนทนาที่มีความสนิทสนมกัน แต่ “jinjhayo” เป็นรูปภาษาที่ใช้สนทนากับผู้ที่มีระยะห่างทางสังคมสูง และในบริบทที่มีความเป็นทางการ คำตอบขั้นต่ำในภาษาจีนกลาง ถึงแม้คำว่า “hao de” (‘yeah’) และ “shi de” (‘right’) จะมีความหมายตามรูปภาษาที่ใกล้เคียงกัน แต่ทั้ง 2 คำนี้ต่างก็มีนัยในการสื่อเจตนาที่หลากหลายไปตามแต่ละบริบท “hao de” มักถูกใช้เพื่อแสดงการเห็นด้วยหรือตอบรับสารของคู่สนทนา ในขณะที่ผู้ฟังมักใช้คำตอบขั้นต่ำ “shi de” ในการยืนยันว่า สิ่งที่ผู้พูดเข้าใจนั้นมีความถูกต้องแล้ว

ผู้ฟังอาจไม่จำเป็นต้องเลือกใช้คำตอบขั้นต่ำที่เป็นถ้อยคำในการสื่อสารเสมอไป พวกเขายังคงมีคำตอบขั้นต่ำในรูปแบบอวัจนภาษาเป็นทางเลือกที่มีบทบาทคล้ายกัน คำตอบขั้นต่ำที่เป็นอวัจนภาษาเป็นสิ่งที่ผู้ใช้ภาษาไม่ว่าจะชาติใดก็ตามมีแนวโน้มที่จะใช้และ/หรือตีความสารนั้น ๆ ไปในทิศทางเดียวกัน (Bavelas et al., 2002; Gardner, 1998; Haakana, 2010; Schleef, 2009) เป็นต้นว่า การแสดงออกทางสีหน้าของผู้ฟังเพื่อสื่อความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ตีใจ เสียใจ และโกรธ

นอกเหนือจากการศึกษาคำตอบขั้นต่ำในแง่รูปแบบ ได้แก่ คำ วลีและประโยค และรูปการปรากฏ เช่น อืม อ้อ และเออ แล้ว นักภาษาศาสตร์ยังสนใจศึกษาหน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำอีกด้วย ตามแนวคิดด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ คำตอบขั้นต่ำมักทำหน้าที่ในการสื่อเจตนาของผู้ฟังเป็นหลัก ผู้ฟังมักใช้ถ้อยคำขนาดสั้นจำพวกคำว่า “mhm” (‘อืม’) “uh hu” (‘อ้อ หือ’) “yeah” (‘ใช่’) เพื่อสื่อเจตนารับรู้และเข้าใจสารของผู้พูด (Bavelas & Gerwing, 2011) อย่างไรก็ตาม รูปภาษาเหล่านี้อาจไม่จำเป็นต้องมีฐานะเป็นคำตอบขั้นต่ำเสมอไป เมื่อผู้พูดถามว่า “Would you like coffee?” (‘คุณต้องการรับกาแฟไหมคะ/ครับ’) ผู้ฟังก็อาจตอบกลับไปว่า “yeah” (‘รับค่ะ/ครับ’) คำว่า “yeah” ในกรณีเช่นนี้ทำหน้าที่ตอบคำถามของผู้พูด สามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งคือ ถ้อยคำดังกล่าวเป็นส่วนที่ 2 ของคู่วัจนกรรม¹ถาม-ตอบ ตามหลักการวิเคราะห์การสนทนาซึ่งไม่จัดว่าเป็นคำตอบขั้นต่ำ (Clancy et al., 1996) นอกเหนือจากการพิจารณาหน้าที่ที่เกี่ยวกับรูปภาษาแล้ว การวิเคราะห์บริบทก็มีส่วนสำคัญในการบ่งชี้ว่า ถ้อยคำที่เราศึกษานั้นมีคุณสมบัติเป็นคำตอบขั้นต่ำหรือไม่ นอกจากนี้คำตอบขั้นต่ำยังเน้นการสื่อเจตนาที่แสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้ฟังอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็น

¹ คู่วัจนกรรม หมายถึง ผลัดการสนทนาของผู้พูดและผู้ฟังที่อยู่คู่กันและมีความเชื่อมโยงกัน (Schegloff & Sacks, 1973) เช่น การทักทาย-การทักทาย การถาม-การตอบ การขอร้อง-การยอมรับ การกล่าวลา-การกล่าวลา เป็นต้น

การแสดงความดีใจ ความประหลาดใจ หรือความเห็นอกเห็นใจ อาทิ “oh really?” (‘โอะ จริงเหรอ’) “oh gosh” (‘โอะ พระเจ้า’) และ “he’s nice” (‘เขาเป็นคนดีนะ’) (Bell, 2013; Norrick, 2012)

นอกจากนี้นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาหน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำที่ใช้ในการสื่อสารทั่วไป สตับบ์ (Stubbe, 1998) ก็ได้กล่าวถึงหน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำ เธอมองว่า คำตอบขั้นต่ำมีลักษณะการปรากฏและหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป โดยทั่วไปแล้วคำตอบขั้นต่ำมักมีหน้าที่หลักเพื่อแสดงความใส่ใจต่อคู่สนทนา ในฐานะการเป็นผู้ฟังที่ดี หรือแสดงการรับรู้และเข้าใจสารของผู้พูด (Bavelas & Gerwing, 2011) ผู้ฟังมักใช้ถ้อยคำขนาดสั้นในการแสดงหน้าที่ดังกล่าว คำตอบขั้นต่ำในลักษณะนี้มักมีค่าเป็นกลาง (neutral minimal response) และทำหน้าที่สนับสนุนผลัตของผู้พูดน้อยที่สุดเพราะไม่ได้มีนัยสำคัญมากไปกว่าการตอบสนองต่อสารของผู้พูด ในบางครั้งผู้ฟังไม่ได้เพียงตอบรับสารของผู้พูดเท่านั้น ผู้ฟังยังแสดงความคิดเห็นต่อสารของผู้พูดอีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น “oh gosh” (‘โอะ พระเจ้า’) และ “he’s nice” (‘เขาเป็นคนดีนะ’) เราเรียกคำตอบขั้นต่ำเหล่านี้ว่า คำตอบขั้นต่ำเพื่อสนับสนุน (supportive minimal response) หรือคำตอบขั้นต่ำในฐานะการประเมิน (assessment) คำตอบขั้นต่ำประเภทนี้ยังทำหน้าที่แสดงความรู้สึกของผู้ฟัง (ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความดีใจ ความประหลาดใจ หรือความเห็นอกเห็นใจ) ที่มีต่อเรื่องราวของผู้พูด ในขณะนั้น นอกจากนี้ คำตอบขั้นต่ำยังสามารถทำหน้าที่ในการแสดงความร่วมมือในการสนทนา ทั้งในแง่การที่ผู้ฟังช่วยเสริมผลัตของผู้พูด หรือการที่ผู้ฟังช่วยขยายความและสรุปความจากข้อความของผู้พูด อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ฟังมีการช่วยผู้พูดสร้างผลัตในการสื่อสาร

ดังนั้นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกคำตอบขั้นต่ำที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ 1) พิจารณาคำตอบขั้นต่ำที่เป็นวัจนภาษาที่อยู่ในรูปแบบคำ วลี และประโยค และ 2) ไม่วิเคราะห์ถ้อยคำที่เป็นการตอบคำถามของคู่สนทนาซึ่งเข้าข่ายการเป็นคู่จันกรรม (adjacency pair)

2.2 คำตอบขั้นต่ำในมุมมองการวิเคราะห์การสนทนา

การสนทนามักประกอบไปด้วยถ้อยคำที่ทั้งผู้พูดและผู้ฟังกล่าวสลับกันไปมาหรือที่เราเรียกว่า “การผลัตเปลี่ยนการพูด” (turn-taking) (Sacks et al., 1974) ในหลายวัฒนธรรม ผู้ใช้ภาษามักคาดหวังให้ผู้ฟังกล่าวคำตอบขั้นต่ำหลังจากที่ผู้พูดหลักกล่าวถ้อยคำเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อเป็นการเคารพสิทธิในการพูดของผู้พูดหลักตามหลักความสุภาพในการสื่อสาร (Wierzbicka, 2003)

อย่างไรก็ดี เมื่อเราพิจารณาดำเนินการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำในการสนทนาในชีวิตประจำวัน เราจะพบว่า คำตอบขั้นต่ำและถ้อยคำของผู้พูดหลักอาจเกิดขึ้นในตำแหน่งเดียวกันจนกลายเป็นการพูดพร้อมกัน (simultaneous talk) ทั้งในรูปแบบการพูดซ้อน (overlap) และการพูดแทรก (interruption) การพูดซ้อนและการพูดแทรกมีตำแหน่งการปรากฏที่แตกต่างกัน การพูดซ้อนเกิดจากการที่ผู้ฟังเริ่มกล่าวคำตอบขั้นต่ำในตำแหน่งที่ผู้พูดกำลังจะพูดจบ หรือมีการลงเสียงต่ำท้ายถ้อยคำซึ่งเป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นว่า กำลังจะเกิดการเปลี่ยนผลัตไปยังผู้พูดคนถัดไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) การพูดซ้อน

นักศึกษาพูดคุยกันเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อคลิปวิดีโอเรื่องทั่วไปจาก
การศึกษา

1 ผู้พูด: ด้วยตัวอินฟลูก็จะเป็นคนมีฐานะ [อยู่ในระดับหนึ่ง]

2 ผู้ฟัง: [อ้อ]

จากตัวอย่างที่ (1) ผู้พูดอธิบายว่า “ด้วยตัวอินฟลูก็จะเป็นคนมีฐานะ” (ในบรรทัดที่ 1) โดยขณะที่เขาพูดมาถึงช่วงท้ายของประโยคจนจบถ้อยความว่า “มีฐานะ” (ซึ่งปรากฏใจความที่เขาต้องการสื่อสารอย่างครบถ้วนแล้ว) ผู้ฟังจึงกล่าวคำตอบขึ้นคำว่า “อ้อ” (ในบรรทัดที่ 2) ซึ่งในขณะเดียวกันผู้พูดก็กลับมากล่าวต่อในตำแหน่งเดียวกันว่า “อยู่ในระดับหนึ่ง” (ในบรรทัดที่ 1) ตามหลักการแล้ว ตำแหน่งการปรากฏของคำตอบขึ้นคำในตัวอย่างนี้ จัดเป็นการพูดซ้อนที่ชัดเจนประการหนึ่ง

ส่วนการพูดแทรกเป็นการที่ผู้ฟังเริ่มกล่าวคำตอบขึ้นคำในตำแหน่งที่ผู้พูดหลักกำลังกล่าวประโยคหรือถ้อยคำในช่วงต้น หรือช่วงกลาง (หรือกล่าวในอีกทางหนึ่ง คือ ในช่วงที่ผู้พูดหลักยังไม่ได้กล่าวสาระ/เนื้อหาที่ต้องการสื่อสารอย่างครบถ้วนในช่วงนั้น ๆ ของผลัด) (Cameron, 2001) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(2) การพูดแทรก

นักศึกษาพูดคุยกันเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการกระทำของบุคคลในคลิป
วิดีโอเรื่องระทึกขวัญจากการศึกษา

1 ผู้พูด: ไม่เอาตัวเองไปที่แบบนั้น อยู่แล้วอะ (.) คือถ้าอยากรู้จักดูในคลิปว่า
คนอื่นเขาไปก็ได้ =

2 ผู้ฟัง: → [เออจริง (.) เพราะว่าแบบ-

3 ผู้พูด: = ไม่จำเป็นต้องไปเองอะ

หากเราพิจารณาตัวอย่างที่ (2) จะพบว่า ผู้พูดกล่าวว่า “ไม่เอาตัวเองไปที่แบบนั้น” (ในบรรทัดที่ 1) ในช่วงต้นประโยคซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดกำลังจะเริ่มกล่าวถึงบางสิ่งต่อไปแต่ผู้ฟังกล่าวคำตอบขึ้นคำ “เออจริง เพราะว่าแบบ” (ในบรรทัดที่ 2) แทรกขึ้นในตำแหน่งเดียวกันกับที่ผู้พูดเริ่มกล่าวว่า “อยู่แล้วอะ” (ในบรรทัดที่ 1) ก่อนที่ผู้พูดจะกล่าวต่อไปเรื่อย ๆ จนถึงบรรทัดที่ 3 ว่า “ไม่จำเป็นต้องไปเองอะ” ด้วยเหตุนี้ คำตอบขึ้นคำดังกล่าวจึงถือว่าเป็นการพูดแทรกตามแนวทางวิเคราะห์การสนทนา

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีหลักเกณฑ์ในการจำแนกการพูดแทรกและการใช้คำตอบขึ้นคำโดยสังเกตจากผลัดของผู้พูดหลัก กล่าวคือ ในขณะที่ผู้ฟังกล่าวคำตอบขึ้นคำแทรกผลัดของผู้พูดหลักหากผู้พูดยังสามารถกล่าวได้ต่อไปเรื่อย ๆ และไม่เกิดความติดขัดในการสนทนา การใช้ภาษาดังกล่าวจะถือว่าเป็นการใช้คำตอบขึ้นคำเพื่อแสดงความร่วมมือในการสื่อสาร แต่ถ้าถ้อยคำของผู้ฟังที่กล่าวแทรกผลัด

ของผู้พูดส่งผลให้ผู้พูดเกิดความไม่คล่องตัวในการสนทนา หรือการสื่อสารหยุดชะงักลงก็จะจัดว่าเป็นการพูดแทรกโดยเจตนาของผู้ฟังและไม่นับเป็นการใช้คำตอบชั้นต่ำ (อ้างอิงจาก Schegloff, 1982)

นอกจากนี้ ผู้ฟังอาจกล่าวคำตอบชั้นต่ำหลังจากที่ผู้พูดหลักกล่าวจบทันทีและไม่มีช่วงเว้นระยะห่าง (no-gap-no-overlap) (Trouvain & Werner, 2022) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(3) ปราศจากช่วงเว้นระยะห่าง

นักศึกษาพูดคุยกันเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการกระทำของบุคคลในคลิปวิดีโอทั่วไปจากการศึกษา

1 ผู้พูด: เพราะว่าแบบ (.) มันก็เสียงเหมือนกัน =

2 ผู้ฟัง: = ใช่

จากตัวอย่างที่ (3) ผู้ฟังกล่าวคำตอบชั้นต่ำว่า “ใช่” (ในบรรทัดที่ 2) หลังจากที่ผู้พูดกล่าวว่า “เสียงเหมือนกัน” (ในบรรทัดที่ 2) โดยทันทีและไม่มีช่วงเว้นระยะห่างระหว่างผลัด (gap) ของผู้พูดและผู้ฟัง

2.3 ปัจจัยด้านหัวข้อการสนทนากับการใช้คำตอบชั้นต่ำ

เรามักพบเห็นว่าเมื่อมีใครสักคนหยิบประเด็นหนึ่งขึ้นมาพูด ผู้ร่วมสนทนาก็จะตอบรับ และให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ผู้พูดกำลังกล่าวอยู่ บุคคลแต่ละคนก็อาจมีความสนใจในหัวข้อการสนทนาที่คล้ายคลึงและแตกต่างออกไป ยกตัวอย่างเช่น ในงานวิจัยของ Holmes (2005) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเล่าเรื่องของเพศชายและเพศหญิงในกลุ่มชาวเมารี (Maori) และชาวปาเกฮา (Pakeha) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เพศหญิงมักพูดคุยกันในหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องครอบครัว เรื่องเพื่อน หรือเรื่องทำงาน ในขณะที่เพศชายมักพูดคุยกันในหัวข้อเกี่ยวกับกีฬา และเรื่องหน้าที่การงาน เป็นต้น ในการสนทนาครั้งหนึ่ง ๆ อาจประกอบไปด้วยหัวข้อสนทนาที่หลากหลาย หากผู้พูดได้เล่าเรื่องของตนจบแล้ว และผู้ร่วมสนทนาคนถัดมาต้องการที่จะเปลี่ยนหัวข้อการสนทนา เขาสามารถทำได้ด้วยการใช้ตัวบ่งชี้การเปลี่ยนหัวข้อ เช่น “Oh” (‘โอ้’) “Anyway” (‘ยังไงก็ตาม’) และ “Hey” (‘นี่’) เป็นต้น

ส่วนการศึกษานี้ต้องการเปรียบเทียบการใช้คำตอบชั้นต่ำในการสนทนาภายใต้หัวข้อทั่วไป เช่น เรื่องส่วนตัวและเรื่องงาน และหัวข้อระดับวิชาการ เช่น เรื่องเกี่ยวกับวิญญาณ และเรื่องเหนือธรรมชาติ อันเนื่องมาจากเรื่องราวระดับวิชาการมีเนื้อหาที่ส่งผลต่อความรู้สึกของผู้ร่วมสนทนาในแง่ของความกลัว ในมุมมองทางจิตวิทยากล่าวว่า ความกลัวเป็นอารมณ์ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นขณะที่เผชิญกับเหตุการณ์ที่ทำให้ตนรู้สึกไม่ปลอดภัย และอาจส่งผลให้ร่างกายทำงานไม่ปกติ เช่น หัวใจเต้นเร็วขึ้น มีเหงื่อออก หรือหน้าซีด อีกทั้งมีสภาวะทางอารมณ์ที่ไม่มั่นคง (อัจฉริยา วงษ์อินทร์จันทร์ และคณะ 2564) นอกจากนี้ การเล่าเรื่องเกี่ยวกับวิญญาณหรือเรื่องลึกลับเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างช้านาน และยังคงส่งผลต่อ

ความรู้สึกกลัวของผู้ร่วมสนทนา เนื่องจากวิญญาณในความเชื่อของคนไทยเป็นสิ่งชั่วร้าย และเป็นภัยอันตรายต่อมนุษย์ (ชนวัฒน์ ปัญญานันท์ และ นฤมล ชีรวัฒน์, 2564)

ยกตัวอย่างเช่น ลภัสรดา รักมนุษย์ (2566) ได้ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องเล่าในรายการวิทยุ เดอะโกลด์เรดิโอ (The Ghost Radio) ผลการศึกษาพบว่า ในขณะที่แขกรับเชิญกำลังเล่าเรื่องเกี่ยวกับวิญญาณและสิ่งลึกลับ ผู้ดำเนินรายการในฐานะผู้ฟังได้มีการใช้คำตอบขึ้นตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อแสดงอารมณ์และความรู้สึกประหลาดใจและตกใจซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับความรู้สึกกลัวของผู้ฟัง เช่น “หุ้ย ชนลุกวะ” “อู้หุ้ย นากลัววะ” และ “หุ้ย ยาบอกนะ” ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการใช้คำตอบขึ้นต่ำในภาษาอังกฤษในการเล่าเรื่องระทึกขวัญ (Sugita, 2012) ที่พบว่า ผู้ฟังมีการใช้คำตอบขึ้นต่ำทั้งในรูปแบบวจนภาษา เช่น “oh” (“โอ้”) “stop it” (“พอเถอะ”) และอวัจนภาษา เช่น การอ้าปากค้าง การขมวดคิ้ว การพยักหน้า และเบิกตากว้างไปพร้อมกัน ทั้งนี้เราจะสังเกตได้ว่า คำตอบขึ้นต่ำที่ผู้ฟังใช้ในการเล่าเรื่องระทึกขวัญมักเน้นแสดงความรู้สึกประหลาดใจ และความระทึกใจของพวกเขาที่มีต่อเรื่องราวที่พูดคุยกัน

2.4 การศึกษาคำตอบขึ้นต่ำในภาษาไทย

การศึกษาคำตอบขึ้นต่ำในภาษาไทยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatics) และการวิเคราะห์การสนทนา (Conversational Analysis) โดยมักกล่าวถึงลักษณะของรูปภาษาที่ใช้และหน้าที่ของคำตอบขึ้นต่ำเป็นหลัก ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะขอลำถึงตัวอย่างการศึกษาคำตอบขึ้นต่ำในภาษาไทยโดยอธิบายพอสังเขปได้ดังนี้

ศิริพร ปัญญาเมธิกุล (2562) ศึกษาการใช้คำตอบขึ้นต่ำผ่านการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้ใช้ภาษาชาวไทยอายุระหว่าง 13-35 ปี โดยแบ่งกลุ่มผู้ใช้ภาษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ที่ใช้คำตอบขึ้นต่ำและผู้ที่ได้รับคำตอบขึ้นต่ำ ผลการศึกษาพบว่า คำตอบขึ้นต่ำที่ผู้ใช้ภาษาเลือกใช้มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ คำว่า “ค่ะ” “ได้” “เค” ตามลำดับ นอกจากนี้ ศิริพรยังศึกษาความรู้สึกที่ผู้ใช้ภาษาทั้ง 2 กลุ่มมีต่อการใช้คำตอบขึ้นต่ำ โดยแบ่งเกณฑ์การจำแนกความรู้สึกออกเป็น รู้สึกดี รู้สึกไม่ดี และรู้สึกเฉย ๆ ซึ่งพบว่า ผู้ที่ใช้คำตอบขึ้นต่ำมีความรู้สึกที่ดีต่อคำว่า “ได้ ๆ” มากที่สุด รองลงมาคือคำว่า “จ้า” และ “ค่ะ” ตามลำดับ ส่วนถ้อยคำที่ผู้ใช้คำตอบขึ้นต่ำรู้สึกไม่ดีมากที่สุดคือคำว่า “เออ” รองลงมาคือคำว่า “อืม” และ “อือ” ตามลำดับ และถ้อยคำที่ผู้ใช้คำตอบขึ้นต่ำรู้สึกเฉย ๆ มากที่สุดคือคำว่า “เค” รองลงมาคือคำว่า “เคร” และ “ได้” ตามลำดับ เมื่อพิจารณามุมมองของผู้ที่ได้รับคำตอบขึ้นต่ำพบว่า คำตอบขึ้นต่ำที่ส่งผลให้พวกเขา รู้สึกดีมากที่สุดคือคำว่า “ค่ะ” รองลงมาคือคำว่า “จ๊ะ” และ “จ้า” ตามลำดับ ส่วนถ้อยคำที่ผู้ที่ได้รับคำตอบขึ้นต่ำรู้สึกไม่ดีมากที่สุดคือคำว่า “เออ” รองลงมาคือคำว่า “อืม” และ “อือ” ตามลำดับ และถ้อยคำที่ผู้ที่ได้รับคำตอบขึ้นต่ำรู้สึกเฉย ๆ มากที่สุดคือคำว่า “เคร” รองลงมาคือคำว่า “เค” และ “เค ๆ” ตามลำดับ สามารถสรุปได้ว่าคำตอบขึ้นต่ำที่ส่งผลให้ผู้ใช้ภาษารู้สึกดีหรือเฉย ๆ มักเป็นถ้อยคำที่แสดงความสุภาพหรือความเป็นกันเอง ในขณะที่คำตอบขึ้นต่ำที่ส่งผลให้ผู้ใช้ภาษารู้สึกไม่ดีมักเป็นถ้อยคำที่ไม่สุภาพหรือมีความหมายในเชิงลบ

หนึ่งฤทัย ปานแก้ว และ ศุภกิต บัวขาว (2567) ได้ศึกษารูปถ้อยคำที่แสดงว่ารับฟังอยู่ของผู้ร่วมสนทนาในรายการสัมภาษณ์ข่าวภาษาไทย โดยศึกษาการใช้คำตอบขึ้นต่ำของพิธีกรรายการและผู้เข้าร่วม

รายการอีก 2 ราย ผลการศึกษาพบว่า รูปการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำที่ผู้ร่วมการสนทนาใช้ แบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1) ถ้อยคำสั้น ๆ 2) ถ้อยคำตอบรับ 3) คำรับรอง 4) คำสั่ง 5) คำถามสั้น ๆ และ 6) คำอุทาน โดยปรากฏหน้าที่ 10 ประการ ได้แก่ 1) เอื้อให้กล่าวต่อ 2) เข้าใจ 3) เห็นด้วย 4) นึกออก 5) ยืนยัน 6) แสดงอารมณ์ความรู้สึก 7) สนับสนุน 8) ไม่แน่ใจ 9) ส่งสัญญาณให้จบผลัดการพูด และ 10) ไม่สนใจ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาปัจจัยทางสังคมเป็นที่น่าสนใจพบว่าในงานวิจัยนี้ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษาหรือชนชั้นทางสังคมของผู้ร่วมสนทนาอาจจะไม่มีผลต่อรูปการปรากฏและหน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำ

จากที่ยกตัวอย่างในข้างต้น ถึงแม้ว่านักวิชาการจะเรียกคำตอบขั้นต่ำด้วยชื่อที่แตกต่างกันออกไป เช่น คำตอบขั้นต่ำ รูปถ้อยคำที่แสดงว่ารับฟัง ถ้อยคำแสดงการตอบกลับ และถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง แต่ชื่อเรียกเหล่านี้ล้วนหมายถึงการใช้ภาษาของผู้ร่วมสนทนาที่แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือในการสื่อสาร เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

จากการศึกษาคำตอบขั้นต่ำในภาษาไทยที่ผ่านมาพบว่า นักวิชาการหลายท่านมุ่งเน้นศึกษาคำตอบขั้นต่ำในแง่ประเด็นของรูปภาษาและหน้าที่ที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการสนทนา พวกเขาไม่ได้ศึกษาเพียงคำตอบขั้นต่ำของผู้ฟังเท่านั้น แต่ยังศึกษาคำตอบขั้นต่ำของผู้ร่วมสนทนาหลายฝ่ายที่อยู่ในวงสนทนาอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การศึกษาคำตอบขั้นต่ำในภาษาไทยยังขาดประเด็นการศึกษาในเรื่องอิทธิพลของบทบาทการเป็นผู้พูดและผู้ฟังว่าส่งผลต่อการใช้คำตอบขั้นต่ำหรือไม่และอย่างไร เนื่องจากการตอบโต้ระหว่างสองฝ่าย

นอกจากนี้การศึกษาคำตอบขั้นต่ำในภาษาไทยมักศึกษาการสนทนาในหัวข้อที่มีความใกล้เคียงกัน แต่ยังไม่มีการศึกษาเพิ่มเติมว่า หากผู้ร่วมสนทนาพูดคุยในหัวข้อที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อการใช้คำตอบขั้นต่ำหรือไม่และอย่างไร ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงหยิบยกประเด็นดังกล่าวมาศึกษาเพิ่มเติมเพื่อวิเคราะห์ว่า ปัจจัยด้านบทบาทและหัวข้อการสนทนามีอิทธิพลต่อการใช้คำตอบขั้นต่ำในการศึกษาครั้งนี้หรือไม่และอย่างไร

2.5 วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำตอบขั้นต่ำในบริบทการสนทนาระหว่างหัวข้อทั่วไป เช่น เรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และหัวข้อระทึกขวัญ เช่น เรื่องวิญญูณ เรื่องราวเหนือธรรมชาติ รวมถึงอิทธิพลของเพศและบทบาทของผู้ร่วมสนทนา โดยศึกษาการใช้คำตอบขั้นต่ำของกลุ่มนักศึกษาเพศชาย-ชาย และเพศหญิง-หญิง ในช่วงอายุ 19-21 ปี ที่ใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารเป็นหลัก โดยจะวิเคราะห์จำนวนครั้งในการปรากฏ รูปแบบและรูปการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำ ในประเด็นเรื่องหน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำจะพิจารณาเฉพาะหน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำที่สามารถวัดได้ชัดเจนและพบมากที่สุด

การศึกษาคำตอบขั้นต่ำในครั้งนี้จะสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับคำตอบขั้นต่ำในการสนทนาในภาษาไทย อีกทั้งยังทราบถึงอิทธิพลของหัวข้อการสนทนา เพศ และบทบาทของผู้ร่วมสนทนาที่มีต่อการใช้คำตอบขั้นต่ำ และเป็นแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำตอบขั้นต่ำในภาษาอื่นๆ ต่อไป

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เพศชาย-ชาย 5 คู่ และเพศหญิง-หญิง 5 คู่ รวมทั้งหมด 20 คน เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือการเปรียบเทียบการใช้คำตอบขั้นต่ำระหว่างกลุ่มผู้พูดที่เป็นคู่เพศหญิง-หญิง และกลุ่มผู้พูดที่เป็นคู่เพศชาย-ชาย สาเหตุที่ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างจับคู่กับเพศเดียวกันเป็นเพราะว่าการสนทนากับเพศเดียวกันอาจทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกผ่อนคลายในการทำกิจกรรมมากกว่าการสนทนากับเพศตรงข้าม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาหลัก อีกทั้งเป็นบุคคลที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเพื่อควบคุมความแตกต่างด้านระดับความสนิทสนมที่ไม่เท่ากันในแต่ละคู่ อ้างอิงจาก Ohashi (2012) ทั้งนี้ผู้วิจัยควบคุมความแตกต่างจากปัจจัยด้านอายุ โดยเลือกศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุใกล้เคียงกันคือ 19-21 ปี กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (SSTU-EC 087/2568)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

อุปกรณ์ที่ใช้ในการทดสอบครั้งนี้ประกอบด้วย 1) เครื่องบันทึกวิดีโอ Sony Handycam รุ่น HDR-CX405 2) คอมพิวเตอร์แบบพกพา Lenovo รุ่น idealPad Slim 3 ซึ่งมีขนาดหน้าจอ 15 นิ้ว 3) iPad 9 ซึ่งมีขนาดหน้าจอ 10.2 นิ้ว 4) หูฟัง Apple EarPods (USB-C)

คลิปวิดีโอที่เปิดให้กลุ่มตัวอย่างชมมีทั้งหมด 3 คลิป แต่คลิปวิดีโอที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการศึกษามี 2 คลิป คือ คลิปที่ 1 เป็นเรื่องทั่วไปคือ ชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร ‘ลิลลี่ เหงียน’ โดนหลอกจนหมดตัว ความยาว 6.20 นาที (GMM25Thailand, 2567) คลิปที่ 2 เป็นเรื่องระทึกขวัญคือ ประสบการณ์สุดหลอน “แจ๊ค The Ghost Radio” ความยาว 6.20 นาที เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างด้านหัวข้อการสนทนา อย่างไรก็ดีคลิปวิดีโอทั้งสองจะมีความยาวเท่ากันคือ 6.20 นาที (GMM25Thailand, 2564) ส่วนคลิปที่ 3 เป็นรายการท่องเที่ยวคือ ‘คิวเท-ฮง-เรียวตะ’ กับภารกิจตามหาสะพานชื่อคล้องจอง ความยาว 32.17 นาที (GoodDayOfficial, 2567) โดยคลิปวิดีโอที่ 3 นี้ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผู้วิจัยเพียงให้กลุ่มตัวอย่างรับชมขณะรอทำกิจกรรมเท่านั้น โดยกลุ่มตัวอย่างไม่จำเป็นต้องรับชมคลิปวิดีโอที่ 3 จนจบ

ทั้งนี้มีการกำหนดชุดคำถามเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างร่วมกันอภิปรายเช่น ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกระทำของบุคคลในคลิปวิดีโอ

3.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินวิจัยในครั้งนี้อ้างอิงมาจากวิธีการดำเนินการวิจัยของ Ohashi (2012) และธนภรณ์ อนันต์สิริภิญโญ (2563) ในแต่ละคู่ กลุ่มตัวอย่างที่รับบทบาทให้เล่าเรื่อง (SP) เริ่มฟังคลิปวิดีโอที่ 1 (เรื่องทั่วไป) โดย SP จะต้องจดจำเนื้อหารายละเอียดในคลิปวิดีโอ และสามารถรับชมวิดีโอได้มากกว่า 1 ครั้ง ในขณะที่ SP กำลังรับชมคลิปวิดีโอ กลุ่มตัวอย่างที่รับบทบาทเป็นผู้ฟัง (LN) จะได้รับชมคลิปวิดีโอที่ 3

เมื่อ SP สามารถจดจำรายละเอียดเรื่องราวในคลิปวิดีโอได้แล้วก็ต้องทำหน้าที่เล่าเรื่องให้ LN ฟัง และผู้วิจัยจะเริ่มทำการบันทึกกวีติทัศน์

หลังจากที่ SP เล่าเรื่องจบแล้ว ผู้วิจัยจะกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองคนร่วมกันสนทนาอภิปราย (โดย SP จะเป็นผู้เริ่มถามคำถามกับ LN) เมื่อทั้งคู่อภิปรายเสร็จแล้วผู้วิจัยจะหยุดการบันทึกกวีติทัศน์ จากนั้นผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างพักเป็นเวลา 2-3 นาที

ต่อมา SP รับชมเรื่องราวในคลิปวิดีโอที่ 2 (เรื่องระทึกขวัญ) และจดจำรายละเอียดเนื้อหาในคลิปวิดีโอ ในขณะที่ LN จะได้รับชมคลิปวิดีโอที่ 3 เมื่อ SP สามารถจดจำรายละเอียดเรื่องราวในคลิปวิดีโอได้แล้วก็ต้องทำหน้าที่เล่าเรื่อง และผู้วิจัยเริ่มทำการบันทึกกวีติทัศน์ต่อจากนั้นผู้วิจัยจะกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองคนร่วมกันสนทนาอภิปราย เมื่อทั้งคู่อภิปรายเสร็จแล้วผู้วิจัยจะหยุดการบันทึกกวีติทัศน์

ความยาวของการสนทนาของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดประมาณ 137.16 นาที โดยช่วงเล่าเรื่องมีความยาวทั้งหมดประมาณ 60.38 นาที ส่วนช่วงการสนทนาอภิปรายมีเวลาทั้งหมดประมาณ 76.78 นาที (โดยเฉลี่ยการอภิปรายทั้งสองช่วงของแต่ละคู่ใช้เวลาประมาณ 6 นาที) ทั้งนี้ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์จะมาจากช่วงการสนทนาอภิปราย ไม่มีส่วนของการเล่าเรื่อง

3.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้มีตัวแปรหลักที่ผู้วิจัยจะศึกษาคือ หัวข้อการสนทนา เพศ และบทบาทของผู้ร่วมสนทนา ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะใช้โปรแกรม ELAN (ver. 6.8) (อ้างอิงจากงานของ Bavelas et al., 2017) เพื่อกำกับวิเคราะห์การใช้คำตอบขั้นต่ำที่เป็นวัจนภาษาและอวัจนภาษาของทั้งผู้พูดและผู้ฟังที่เกิดขึ้นในช่วงสนทนาอภิปรายเนื้อหาคลิปวิดีโอเท่านั้น (รวมเวลาทั้งหมด 76.78 นาที) จากนั้นโอนถ่ายข้อมูลจากโปรแกรม ELAN มาที่โปรแกรม Microsoft excel ในบทความนี้ผู้วิจัยจะรายงานผลของคำตอบขั้นต่ำที่เป็นวัจนภาษาเป็นหลัก และพิจารณา 3 ด้าน ได้แก่ จำนวนครั้งในการปรากฏ รูปแบบและรูปการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำ ทั้งนี้ข้อมูลในส่วนที่เป็นเชิงปริมาณจะนำไปทดสอบหาค่าสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 1

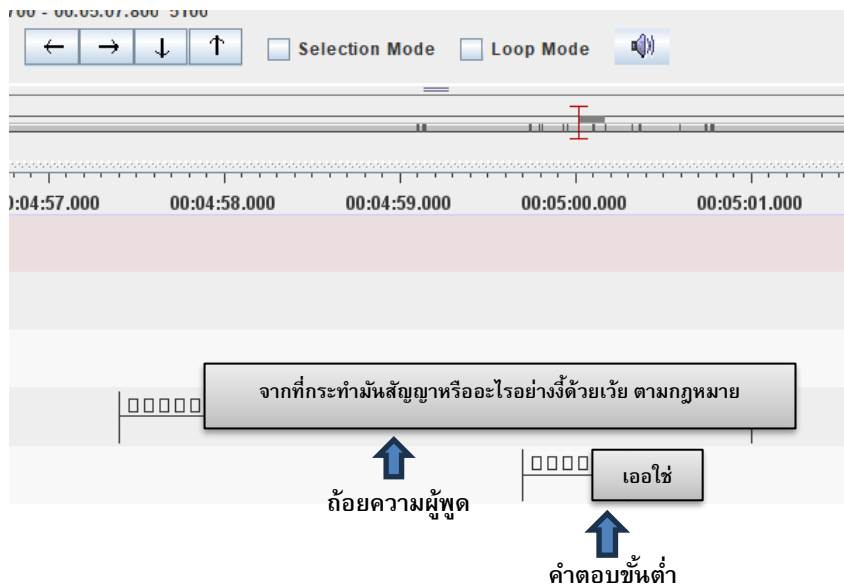
แสดงตัวอย่างรูปแบบของคำตอบขั้นต่ำที่จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบของคำตอบขั้นต่ำ	คำตอบขั้นต่ำที่พบ
คำ	อืม, ใช่, อ้อ, เหนอ, อา, เออ, อ้อ, โอเค
วลี	เออ คิดเหมือนกัน, ประมาณนั้น, ก็จริงอะ
ประโยค	โอ้ย มันก็ทุกคนมันดูแบบมีผลประโยชน์กันหมดปะ, เออ มันไม่ได้อยู่ในร่องเท้าเขาอะ, เออ เครื่องวิทยุอันนี้ก็ไม่เชื่อ

อย่างไรก็ดีหากผู้วิจัยพบคำตอบขั้นต่ำที่เป็นอวัจนภาษาที่น่าสนใจ เช่น การพยักหน้า การเคลื่อนไหวมือ (จะไม่ระบุรายละเอียด) หรือการกระพริบตา ผู้วิจัยก็จะนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์ร่วมกับคำตอบขั้นต่ำที่เป็นวัจนภาษา โดยเฉพาะการวิเคราะห์ประเด็นเรื่องหน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำในการสนทนา

แผนภาพที่ 1

ตัวอย่างการกำกับวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนา ช่วงระยะเวลา และคำตอบขึ้นต่ำด้วยโปรแกรม ELAN

แผนภาพที่ 2

ตัวอย่างการจัดเรียงข้อความการสนทนาและคำตอบขึ้นต่ำด้วยโปรแกรม Microsoft Excel

Duration - msec	no.	speaker's utterance	no.	listener's MR	function 1	no.	listener's utterance	no.	speaker's MR	function 2
720	1	xxxxx								
3600						2	คือหมายถึงว่าพอเรามีงานแบบมีเส้นมีสายในการแสดง			
500								3	ใช่ปะ	agreement
2810	4	ได้สามล้านแล้ว แล้วก็ได้เพลงมาด้วย								
360			5	อา	acknowledgement					
500			6	ใช่	agreement					
						7	คือผม ผมไม่เหมือนกันอะ คือผมมีความคันแต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนตัวเองกับคนรอบข้าง			
5020										
390								8	อืม	agreement
600										

ทั้งนี้ในการถ่ายทอดบทสนทนาเกิดขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้หลักการถ่ายทอดข้อมูลตามแนวทางกาวิเคราะห์สนทนาที่ใช้ในงานวิจัยนี้อ้างอิงมาจาก Jefferson transcription (Jefferson, 2004) อธิบายได้ดังนี้

สัญลักษณ์	ความหมาย
[ข้อมูล]	การพูดพร้อมกันแต่หยุดไม่พร้อมกัน
[ข้อมูล]	การพูดพร้อมกันและหยุดพร้อมกัน
=ข้อมูล=	การพูดต่อกันโดยไม่มีช่องว่าง
ข้อมูล-	การพูดตัดคำ
ข้อมูล ↑	การพูดด้วยเสียงสูง
ข้อมูล?	การเน้นเสียงทำให้สูงขึ้น
ข้อมูล	การพูดเน้นเสียง
((ข้อมูล))	การใช้วจนภาษา
(.)	การหยุดไม่เกิน 1 วินาที
→ข้อมูล	การระบุถ้อยความที่ต้องการวิเคราะห์

4. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาของคำตอบขั้นต่ำในภาษาไทยประกอบไปด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ (1) จำนวนครั้งในการปรากฏ (2) รูปแบบและรูปการปรากฏ และ (3) หน้าที่ สามารถอธิบายได้ดังนี้

4.1 จำนวนครั้งการปรากฏ

ตารางที่ 2

แสดงจำนวนครั้งและค่าเฉลี่ยของการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำในภาพรวม

เพศ		เรื่องทั่วไป	เรื่องระทึกขวัญ	ค่าเฉลี่ยผู้พูด และค่าเฉลี่ยผู้ฟัง	ค่าเฉลี่ยชายและ ค่าเฉลี่ยหญิง
ชาย	ผู้พูด	5.4	4.6	4.4	4.5
	ผู้ฟัง	5.4	2.4		
หญิง	ผู้พูด	4.2	3.4	5.6	5.5
	ผู้ฟัง	9.2	5.2		
ค่าเฉลี่ยเรื่องทั่วไปกับ ค่าเฉลี่ยเรื่องระทึกขวัญ		6.1	3.9		

*ตารางแสดงค่าเฉลี่ยของจำนวนครั้งการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำ โดยประกอบไปด้วยค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งการใช้คำตอบขั้นต่ำของผู้พูดและผู้ฟังเพศชายและเพศหญิงในหัวข้อทั่วไปและหัวข้อระทึกขวัญ, ค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งการใช้คำตอบขั้นต่ำของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเปรียบเทียบระหว่างหัวข้อทั่วไปกับหัวข้อระทึกขวัญ, ค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งการใช้คำตอบขั้นต่ำเปรียบเทียบระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง และค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งการใช้คำตอบขั้นต่ำเปรียบเทียบระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย

ตารางที่ 3

แสดงผลสถิติเชิงบรรยายของข้อมูล

	frequency
Descriptives	
N	40
Missing	0
Mean	4.97
Median	4.00
Standard deviation	4.49
Minimum	0
Maximum	18
Shapiro-Wilk W	0.886
Shapiro-Wilk p	<.001

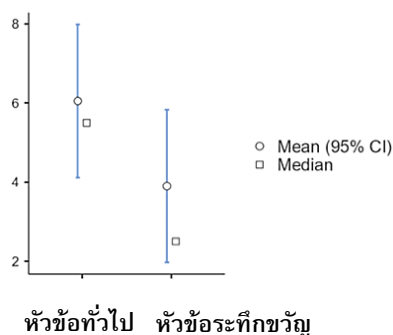
ตารางที่ 3 แจกแจงว่า การศึกษามีกลุ่มตัวอย่างคู่เพศชาย-ชาย และคู่เพศหญิง-หญิง รวมทั้งหมด 40 คน (แยกนับกลุ่มตัวอย่างทั้งในหัวข้อทั่วไปและหัวข้อระทึกขวัญ) พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีจำนวนครั้งการปรากฏของคำตอบขึ้นต่ำรวมทั้งหมด 199 ครั้ง โดยมีการใช้จำนวนครั้งการปรากฏสูงสุด (Maximum) อยู่ที่ 18 ครั้ง (รวมนับทั้งคำ วลี และประโยค) และการปรากฏต่ำสุด (Minimum) อยู่ที่ 0 ครั้ง มีค่าเฉลี่ย (Mean) โดยรวมของจำนวนครั้งในการปรากฏอยู่ที่ 4.97 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) อยู่ที่ 4.00 ตามลำดับ เมื่อนำผลจำนวนการปรากฏของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดไปทดสอบการแจกแจงของข้อมูลทางสถิติด้วย Shapiro-Wilk Test พบว่า ข้อมูลจำนวนครั้งการปรากฏของกลุ่มตัวอย่างมีการแจกแจงแบบไม่ปกติ (Non-parametric) (มีค่า p-value ต่ำกว่า 0.05) จึงเลือกการทดสอบทางสถิติด้วย Mann-Whitney U test ผ่านโปรแกรม Jamovi (version 2.6) (The jamovi project, 2024)

4.1.1 ปัจจัยด้านหัวข้อการสนทนา

แผนภาพที่ 3

แถบข้อผิดพลาด (error bar) และช่วงความเชื่อมั่น (Confidence Interval) (CI) เมื่อเปรียบเทียบจำนวนครั้งการปรากฏของคำตอบขึ้นต่ำระหว่างหัวข้อทั่วไปและหัวข้อระทึกขวัญ

จำนวนครั้ง

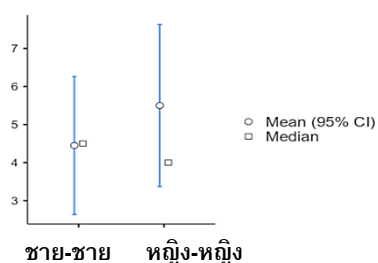
ตารางที่ 2 และแผนภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีจำนวนครั้งการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำในหัวข้อทั่วไปโดยเฉลี่ย 6.1 ครั้ง และในหัวข้อระยะที่กวี 3.9 ครั้ง และจากช่วงความเชื่อมั่นในแผนภาพที่ 3 ผลดังกล่าวมีความใกล้เคียงนัยสำคัญทางสถิติ [$U = 128$, $p = 0.05$] (Effect size -0.363)

4.1.2 ปัจจัยด้านเพศของผู้ร่วมการสนทนา

แผนภาพที่ 4

แถบข้อผิดพลาด (error bar) และค่าความช่วงความเชื่อมั่น (Confidence interval) (CI) เมื่อเปรียบเทียบจำนวนครั้งการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำระหว่างคู่เพศชาย-ชาย และคู่เพศหญิง-หญิง

จำนวนครั้ง

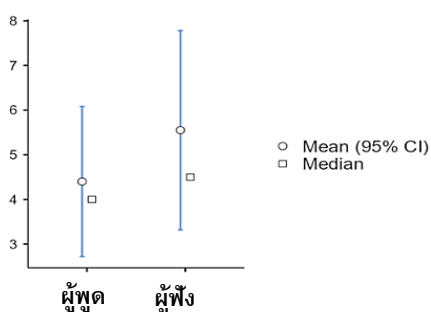
จากตารางที่ 2 และ แผนภาพที่ 4 เมื่อพิจารณาความแตกต่างของจำนวนการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำระหว่างคู่เพศชาย-ชาย และคู่เพศหญิง-หญิง พบว่า คู่เพศชาย-ชาย มีจำนวนการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำโดยเฉลี่ย 4.5 ครั้ง ส่วนคู่เพศหญิง-หญิง มีจำนวนการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำโดยเฉลี่ย 5.5 ครั้ง และช่วงความเชื่อมั่นตามแผนภาพที่ 4 ผลดังกล่าวไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$U=176$, $p=0.514$]

4.1.3 ปัจจัยด้านบทบาทของผู้พูดและผู้ฟัง

แผนภาพที่ 5

แถบข้อผิดพลาด (error bar) และค่าความช่วงความเชื่อมั่น (Confidence Interval) (CI) เมื่อเปรียบเทียบจำนวนครั้งการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง

จำนวนครั้ง

จากตารางที่ 2 และ แผนภาพที่ 5 เมื่อพิจารณาในด้านบทบาทของการเป็นผู้พูดและผู้ฟังของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ผู้พูดมีจำนวนครั้งการปรากฏของคำตอบขึ้นต่ำโดยเฉลี่ย 4.4 ครั้ง ส่วนผู้ฟังมีจำนวนครั้งการปรากฏของคำตอบขึ้นต่ำโดยเฉลี่ย 5.6 ครั้ง และช่วงความเชื่อมั่นตามแผนภาพที่ 5 ผลดังกล่าวไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$U = 183, p = 0.644$]

4.2 รูปแบบและรูปการปรากฏ

4.2.1 หัวข้อทั่วไป

ตารางที่ 4

แสดงรูปแบบและรูปการปรากฏและจำนวนครั้งที่พบในหัวข้อทั่วไป

รูปแบบ	รูปการปรากฏ	ผู้พูด (ชาย)	ผู้ฟัง (ชาย)	ผู้พูด (หญิง)	ผู้ฟัง (หญิง)
คำ	เออ	2	5	2	4
	เออ เออ เออ		1		1
	เออใช่	1			1
	อือ	1		1	3
	อืม	3	2	5	12
	อ้อ		2		8
	ใช่	5		6	4
	ใช่ๆ	2	2	1	
	จริง	1			2
	อาใช่		1		1
	อือใช่			1	
	ถูก	1	2		
	ใช่เออ			1	
	อา	2	1		
	อาอะ				1
	ภาพรวม				1
	ลำบาก				1
	เลย				1
	เอิ๊ก		1		
	หกล้าน		1		
	ครับ		1		

ตารางที่ 4

แสดงรูปแบบและรูปการปรากฏและจำนวนครั้งที่พบในหัวข้อทั่วไป (ต่อ)

รูปแบบ	รูปการปรากฏ	ผู้พูด (ชาย)	ผู้ฟัง (ชาย)	ผู้พูด (หญิง)	ผู้ฟัง (หญิง)
วลี และประโยค	ไปเองตามงานอดิชนัน			1	
	เออแบบ				1
	เออ เหมือนกัน			1	
	ใช่ๆ คิดเหมือนกัน			1	
	มีเครดิตดี				1
	นักร้องอะนะ				1
	ประมาณนั้น	1			
	อือ ประมาณนั้น	1			
	มาหลอก	1			
	ไม่ต้องให้ยืม	1	1		
	ซื้อลิบลี่		1		
	อือ ลิบลี่ก่อนอะ	1			
	มันเยอะไป	1			
	เออ เป็นมิจฉาชีพ		1		
	เกินไปหรือเปล่า		1		
	อืม ควรรอบคอบ		1		
	สัมผัสกัน		1		
	เออ สร้างความเชื่อใจก่อน		1		
	ใช่มะ	1			
	ข้าทำไม			1	
	เออ เราว่าคิดน้อยไป				1
	โอเค ไม่เคยฟังไม่เป็นไร	1			
	จริง คือแบบ				1
	มันไม่การันตีอะ				1
	จริง คือไวใจคนง่ายเกินไป				1
	เออ มันไม่ได้อยู่		1		
	ในร่องเท้าเขาอะ				
	อื้อย มันก็ทุกคน	1			
	มีผลประโยชน์กันหมดปะ				
	ผลรวม	27	27	21	46

หมายเหตุ: ส่วนที่แรเงาเป็นคำที่ปรากฏคล้ายคลึงกันทั้งในคู่เพศชาย-ชาย และคู่เพศหญิง-หญิง

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นรูปแบบคำที่พบการปรากฏทั้งในคู่เพศชาย-ชายและคู่เพศหญิง-หญิง แต่ไม่พบการปรากฏที่คล้ายคลึงกันในรูปแบบวลีและประโยค คำที่ปรากฏซ้ำกันมักเป็นคำสั้น ๆ 1-2 พยางค์

ได้แก่ คำว่า เออ, เออ เออ เออ, เออใช่, อืม, อือ, อ้อ, ใช่, ใช่ ๆ, จริง และอาใช่ โดยคำที่ปรากฏซ้ำกันมากที่สุดคือ คำว่า “อืม” ซึ่งมีจำนวนการปรากฏ 22 ครั้ง รองลงมาคือคำว่า “ใช่” ซึ่งมีจำนวนการปรากฏ 15 ครั้ง

4.2.2 หัวข้อระทึกขวัญ

ตารางที่ 5

แสดงรูปแบบและรูปการปรากฏและจำนวนครั้งที่พบในการสนทนาในหัวข้อระทึกขวัญ

รูปแบบ	รูปการปรากฏ	ผู้พูด (ชาย)	ผู้ฟัง (ชาย)	ผู้พูด (หญิง)	ผู้ฟัง (หญิง)
คำ	เออ	4	1		2
	ใช่	4	3	1	1
	ใช่ ๆ	2		1	
	อืม	5	1	9	4
	อือ			1	2
	อา	2		1	2
	อ้อ				1
	เออจริง			1	
	เออใช่	2	1		
	จริง				3
	ถูก				1
	จริง ถูก				1
	อาใช่				2
	เธอ		1		
	อ้อ โอเค		1		
	วินัย		1		
	สัญญาณ				1
	แปลก	1			
วลี และประโยค	อ้อ เชื่อเรื่องผี			1	
	อือ ประมาทนั่น	1			
	ที่โรงเรียน				1
	กักขังวิญญาณ				1
	เออจริง เพราะว่าแบบ				1
	อืมใช่มะ			1	1
	ที่ตาย				1
	คิดเหมือนกัน				1
	เออ แอบเฟคใช่มะ	1			
	จะมีด้วยหรือวะ		1		

ตารางที่ 5

แสดงรูปแบบและรูปการปรากฏและจำนวนครั้งที่พบในการสนทนาในหัวข้อระทึกขวัญ (ต่อ)

รูปแบบ	รูปการปรากฏ	ผู้พูด (ชาย)	ผู้ฟัง (ชาย)	ผู้พูด (หญิง)	ผู้ฟัง (หญิง)
วลี และประโยค	เออ ก็คงนั้นอะ		1		
	เออ ไม่น่าทำตั้งแต่แรก		1		
	ก็จริงอะ	1			
	อือ โหไม่กลัวเธอ			1	
	เออ เครื่องวิทยุอันนี้ก็ไม่เชื่อ มันดูแบบ				1
ผลรวม		23	12	17	26

หมายเหตุ: ส่วนที่แรงเงาเป็นคำที่ปรากฏคล้ายคลึงกันทั้งในคู่เพศชาย-ชาย และคู่เพศหญิง-หญิง

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นรูปแบบคำที่พบการปรากฏทั้งในคู่เพศชาย-ชาย และคู่เพศหญิง-หญิง แต่ไม่พบการปรากฏที่คล้ายคลึงกันในรูปแบบวลีและประโยค คำที่ปรากฏซ้ำกันมักเป็นคำสั้น ๆ 1-2 พยางค์ ได้แก่ คำว่า เออ, อืม, อือ, ใช่, และ ใช่ ๆ โดยคำที่ปรากฏซ้ำกันมากที่สุดคือคำว่า “อืม” ซึ่งมีจำนวนการปรากฏ 19 ครั้ง รองลงมาคือคำว่า “ใช่” ซึ่งมีจำนวนการปรากฏ 9 ครั้ง

4.3 หน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำ

จากข้อมูลการวิเคราะห์การสนทนาพบหน้าที่หลักของคำตอบขั้นต่ำ 7 ด้าน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6

แสดงหน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำที่พบในงานวิจัยและตัวอย่างถ้อยคำที่ปรากฏ

ลำดับ	หน้าที่	ตัวอย่างถ้อยคำที่ปรากฏ
1	แสดงการรับรู้และเข้าใจ	อืม เออ อ้อ อือ อา อ้อโอเค, โอเค ไม่เคยฟังไม่เป็นไร, ครับ
2	แสดงอารมณ์ความรู้สึก	แปลก, อะมีด้วยเหวอะ, เหรอ, อือ โหไม่กลัวเธอ, ขำทำไม, เลย
3	แสดงการเห็นด้วย	ถูก, ใช่ ๆ, ก็จริงอะ, คิดเหมือนกัน, อืมใช่มะ, เออจริง, เออ แอบเฟลใช่มะ, ประมาณนั้น, เออ มันไม่ได้อยู่ในร่องเท้าเขาอะ, เออ ก็คงนั้นอะ, โอ้ย มันก็ทุกคนมีผลประโยชน์กันหมดปะ
4	การซ้ำความ	วินัย, ที่ตาย, ที่โรงเรียน, ซือลิลลี่, เอ็ก, มาหลอก, อือ ลิลลี่ก่อนอะ, อืม ควรรอบคอบ, เออ เป็นมิจฉาชีพ, สัมภาษณ์กัน, เออ ไม่ให้ยืมใจ, เออ ไม่น่าทำตั้งแต่แรก
5	การยืนยันข้อมูล	ใช่, เออ
6	การเติมเต็มถ้อยความของคู่สนทนา	กักขังวิญญาณ, ลำบาก, นักร้องอะนะ, เกินไปหรือเปล่า
7	การสรุปความหรือตีความ	ไปเองตามงานอดิเรก, มีเครดิตดี, มันเยอะไป, เออ สร้างความเข้าใจก่อน

4.3.1 การแสดงการรับรู้และเข้าใจ

ในขณะที่ผู้พูดกำลังกล่าวบางสิ่งอยู่นั้น ผู้ฟังสามารถกล่าวคำตอบขึ้นต่ำเพื่อแสดงให้ผู้พูดทราบว่า ผู้ฟังรับรู้และเข้าใจสารของผู้พูด ดังตัวอย่างที่ (4) ที่พบในงานวิจัยนี้จะเห็นว่า ผู้ฟังใช้ถ้อยคำ “เออ” (ในบรรทัดที่ 2) ในการแสดงการรับรู้และเข้าใจสิ่งที่ผู้พูดกำลังกล่าวในบรรทัดที่ 1 เนื่องจากข้อความในบรรทัดที่ 1 เป็นข้อความที่ผู้พูดบอกรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับจำนวนเงินที่บุคคลในคลิปวิดีโอให้เพื่อนยืมเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น ดังนั้นถ้อยคำว่า “เออ” (ในบรรทัดที่ 2) จึงทำหน้าที่แสดงการรับรู้และเข้าใจถ้อยความที่ผู้พูดกล่าวในบรรทัดที่ 1

- (4) นักศึกษาพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำของบุคคลในคลิปวิดีโอ
เรื่องทั่วไป

1 ผู้พูด: เขาก็มายืมอีก (.) และก็เพิ่มเป็นสิบล้านสิบห้าล้าน (0.17)

2 ผู้ฟัง: เออ

4.3.2 การแสดงอารมณ์ความรู้สึก

ผู้ฟังสามารถใช้คำตอบขึ้นต่ำเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกของตนที่มีต่อเรื่องราวที่ผู้พูดกำลังกล่าวอยู่ เช่น ความรู้สึกดีใจ ประหลาดใจ หรือตื่นเต้น เป็นต้น ในตัวอย่างที่ (5) นี้ ผู้ฟังกล่าวคำตอบขึ้นต่ำในรูปแบบวลีว่า “อะมีด้วยเหอวะ” (ในบรรทัดที่ 2) พร้อมกับหัวเราะไปด้วย ถึงแม้รูปประโยคดังกล่าวจะอยู่ในรูปแบบคำถาม แต่ผู้ฟังไม่ได้มีเจตนาที่จะถามผู้พูดเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ แต่ผู้ฟังมีเจตนาเพื่อแสดงความรู้สึกประหลาดใจหรืออาจสงสัยว่ามีเครื่องตรวจจับพลังงานของวิญญาณอยู่จริง ๆ หรือ เพราะผู้ฟังไม่เคยรับรู้ว่ามีเครื่องตรวจจับพลังงานมาก่อน อีกทั้งผู้ฟังยังไม่ค่อยจะเชื่อว่าวิญญาณมีอยู่จริง

- (5) นักศึกษากำลังพูดคุยเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการกระทำของบุคคลในคลิปวิดีโอเรื่องระทึกขวัญ

1 ผู้พูด: แล้วเขาก็ไปสั่งเครื่องตรวจจับพลังงาน [คลื่น FM อะไรไม่รู้อะ (.) เออ

2 ผู้ฟัง:

[อะ↑ (.) มีด้วยเหอวะ?
(หัวเราะ))

4.3.3 การแสดงการเห็นด้วย

ในตัวอย่างที่ 6 นี้ ผู้ฟังใช้คำตอบขึ้นต่ำในรูปแบบวลีว่า “เออ ก็คงนั้นอะ” (ในบรรทัดที่ 2) เพื่อแสดงให้ผู้พูดทราบว่า ผู้ฟังเห็นด้วยกับความคิดเห็นของผู้พูดที่กล่าวว่าเรื่องราวในคลิปวิดีโอมีความน่ากลัว แต่เรื่องกลับเป็นสิ่งที่ผู้ฟังไม่ค่อยจะเชื่อหากไม่ได้เจอด้วยตัวเอง ทั้งนี้เป็นที่น่าสนใจที่ว่า คำว่า “เออ” นอกจากจะทำหน้าที่แสดงการรับรู้แล้ว ในบริบทนี้ถ้อยคำดังกล่าวยังสามารถทำหน้าที่แสดงการเห็นด้วยได้เช่นกัน เนื่องจากข้อความของผู้พูดในบรรทัดที่ 1 เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวที่ได้รับชมจากคลิปวิดีโอ ดังนั้นถ้อยคำว่า “เออ” ในบรรทัดที่ 2 จึงทำหน้าที่แสดงว่าผู้ฟังเห็นด้วยกับความคิดเห็นของผู้พูด

- (6) นักศึกษากำลังพูดคุยเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการกระทำของบุคคลในคลิปวิดีโอเรื่องระทึกขวัญ

1 ผู้พูด: มันก็เสียส้นหลังอยู่อะ (.) แต่ว่าคงไม่ได้เจอด้วยตัวเองหรืออ้อมก็เลยไม่เชื่อ (0.6)

2 ผู้ฟัง: เออ (.) ก็คงงั้นอะ

4.3.4 การซ้ำความ

ผู้ฟังอาจกล่าวคำตอบขึ้นซ้ำกับสิ่งที่ผู้พูดกล่าวก่อนหน้านี้ได้เพื่อเป็นการยืนยันหรือเห็นด้วยกับสิ่งที่ผู้พูดกล่าว เช่น ในตัวอย่างที่ 7 นี้ ผู้ฟังกล่าวคำตอบขึ้นซ้ำในรูปแบบวลีว่า “ควรรอบคอบ” (ในบรรทัดที่ 2) ซ้ำกับถ้อยความว่า “ควรจะรอบคอบ” (ในบรรทัดที่ 1) ที่ผู้พูดกล่าว เพื่อยืนยันว่าผู้ฟังมีความคิดเห็นตรงกันกับผู้พูด ส่วนถ้อยคำว่า “อืม” ของผู้ฟัง (ในบรรทัดที่ 2) ทำหน้าที่แสดงการเห็นด้วยกับความคิดเห็นของผู้พูดในบรรทัดที่ 1 ว่าบุคคลในคลิปวิดีโอควรจะรอบคอบมากกว่านี้

- (7) นักศึกษากำลังพูดคุยเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการกระทำของบุคคลในคลิปวิดีโอเรื่องทั่วไป

1 ผู้พูด: เราควรจะรอบคอบ [ให้ดีๆอะ (.) เออ

2 ผู้ฟัง: อืม (.) ควรรอบคอบ

4.3.5 การยืนยันข้อมูล

จากตัวอย่างที่ 8 นี้ จะเห็นว่า ผู้พูดกล่าวคำตอบขึ้นซ้ำว่า “ใช่เออ” (ในบรรทัดที่ 2) เพื่อยืนยันว่าผู้ฟังเข้าใจถูกต้องแล้วว่าลิลลี่อยากเป็นดารา (ในบรรทัดที่ 1)

- (8) นักศึกษากำลังพูดคุยเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการกระทำของบุคคลในคลิปวิดีโอเรื่องทั่วไป

1 ผู้ฟัง: อ้อ (.) คือลิลลี่เขาอยากเป็นดารา (0.15)

2 ผู้พูด: ใช่ (.) เออ

4.3.6 การเติมเต็มถ้อยความของคู่สนทนา

จากตัวอย่างที่ 9 นี้ ผู้พูดกล่าวท้ายประโยคว่า “เขาก็” (ในบรรทัดที่ 1) แล้วก็หยุดพูดไปสักพักหนึ่งเพื่อนึกถึงสิ่งที่จะพูดต่อ เนื่องจากในกรณีนี้ผู้ฟังสามารถคาดเดาได้ว่าผู้พูดกำลังจะกล่าวอะไรต่อไป ผู้ฟังจึงช่วยเติมเต็มถ้อยความของผู้พูดให้สมบูรณ์ ผู้ฟังจึงกล่าวคำตอบขึ้นซ้ำว่า “ลำบาก” (ในบรรทัดที่ 2) ต่อจากถ้อยความของผู้พูดว่า “เขาก็” (ในบรรทัดที่ 1) ทำให้ถ้อยความของผู้พูดในบรรทัดที่ 1 สมบูรณ์กลายเป็นประโยคว่า “เขาก็ลำบาก”

- (9) นักศึกษากำลังพูดคุยเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการกระทำของบุคคลในคลิปวิดีโอเรื่องทั่วไป

1 ผู้พูด: เขาไม่ได้พูดประมาณขนาดนั้นหรือกว่าไม่มีเงินแต่ว่าหมายถึงว่าเขาก็ (0.7)

2 ผู้ฟัง: ลำบาก

4.3.7 การสรุปความหรือตีความ

ผู้ฟังสามารถใช้คำตอบขั้นต่ำเพื่อสรุปความหรือตีความจากสิ่งที่ผู้พูดกล่าวก่อนหน้านี้ ในตัวอย่างที่ 10 นี้ ผู้พูดกล่าวว่า “ถ้าตามแบบตามสูตรอะนะก็เชื่อใจอะ” (ในบรรทัดที่ 1) เมื่อผู้ฟังได้ยินดังนั้นจึงสรุปใจความสำคัญจากสิ่งที่ผู้กล่าวในบรรทัดที่ 1 ได้ว่า บุคคลในเรื่องเล่าของผู้พูดต้องการสร้างความเชื่อใจให้กับเหยื่อเพื่อหลอกให้เหยื่อยินยอมทำตามคำขอของตน ผู้ฟังจึงกล่าวคำตอบขั้นต่ำในรูปแบบวลีว่า “สร้างความเชื่อใจก่อน” (ในบรรทัดที่ 2) เพื่อเป็นการสรุปความจากสิ่งที่ผู้พูดกล่าวก่อนหน้านี้

- (10) นักศึกษากำลังพูดคุยเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการกระทำของบุคคลในคลิปวิดีโอเรื่องทั่วไป

1 ผู้พูด: ถ้า (.) ถ้าตามแบบตามสูตรอะนะ (.) ก็เชื่อใจอะ (0.13)

2 ผู้ฟัง: เออ (.) สร้างความเชื่อใจก่อน

จากการศึกษาหน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำในการศึกษานี้พบว่า การที่จะวิเคราะห์หน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำนั้นไม่สามารถทำได้แค่เพียงวิเคราะห์ถ้อยคำอย่างเดียวนั้น แต่จำเป็นต้องพิจารณาบริบทในการสื่อสาร เช่น น้ำเสียงที่ผู้พูดใช้ และอวัจนภาษาต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการพิจารณาผลการสนทนาที่เกิดขึ้นทั้งหมด ยกตัวอย่างเช่น คำตอบขั้นต่ำ “เออ” สามารถทำหน้าที่ได้ทั้งการแสดงการรับรู้ หน้าที่แสดงการเห็นด้วย และหน้าที่ในการยืนยันข้อมูล ขึ้นอยู่กับบริบทและผลการสนทนาที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ว่า มีอะไรบ้างจึงจะสามารถวิเคราะห์หน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำได้อย่างชัดเจน

5. อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์คำตอบขั้นต่ำในภาษาไทยในแง่ประเด็นจำนวนครั้งการปรากฏ รูปแบบและรูปการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำของกลุ่มตัวอย่างคู่เพศหญิง-หญิง และคู่เพศชาย-ชาย พบว่า ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในภาษาไทยในงานนี้เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาในแง่มุมใกล้เคียงกันในภาษาอื่นสามารถอธิบายได้ดังนี้

ด้านจำนวนครั้งการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำในหัวข้อทั่วไปและหัวข้อระทึกขวัญพบว่ามีความแตกต่างในลักษณะใกล้เคียงกับการมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปได้ว่าหากมีข้อมูลในลักษณะเดียวกันจากการสนทนาที่ยาวขึ้นหรือกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากขึ้น ความแตกต่างนี้อาจมีความชัดเจนและมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยด้านเพศและบทบาท (ในแง่การเป็นผู้พูดและผู้ฟัง) ของผู้ร่วมการสนทนา

ที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาการใช้คำตอบขั้นต่ำในภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่นของนักวิชาการที่กล่าวถึงในตอนต้น (Ohashi, 2021; Pasfield-Neofitou, 2007) ที่พบว่า ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีจำนวนการใช้คำตอบขั้นต่ำในการสนทนาในความถี่ที่ไม่แตกต่างกัน จึงสามารถสรุปได้ว่าการศึกษานี้เพศชายเองก็มีการใช้คำตอบขั้นต่ำเพื่อแสดงความร่วมมือในการสนทนาเช่นเดียวกับเพศหญิง

นอกจากนี้การศึกษาคำตอบขั้นต่ำในงานนี้ยังเป็นงานแรกที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้พูดและผู้ฟังชาวไทยมีจำนวนการใช้คำตอบขั้นต่ำที่ไม่ต่างกันในขณะที่การสนทนา อาจเป็นไปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนจึงส่งผลให้พวกเขาไม่ค่อยแสดงการใช้คำตอบขั้นต่ำเพราะอาจจะทำให้เป็นการพูดแทรกผู้พูดที่กำลังเล่าเรื่องอยู่ พวกเขาจึงมักแสดงคำตอบขั้นต่ำเมื่อพวกเขาเห็นด้วยกับคู่สนทนาหรือเพื่อยืนยันว่าตนกำลังฟังอยู่ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะช่วยรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้พูดและผู้ฟังได้ ทั้งนี้การที่ปัจจัยทั้งสามไม่มีนัยสำคัญกับการใช้คำตอบขั้นต่ำในกลุ่มตัวอย่างชี้ให้เห็นว่า การใช้คำตอบขั้นต่ำในภาษาไทยมีความถี่ในการเกิดค่อนข้างคงที่ และสะท้อนให้เห็นว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสนทนาอีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ส่วนประเด็นเรื่องรูปแบบและรูปการปรากฏพบว่า คำตอบขั้นต่ำในรูปแบบคำซ้ำกันซึ่งมักเป็นคำสั้น ๆ 1-2 พยางค์ โดยคำที่ปรากฏซ้ำกันมากที่สุดคือคำว่า “อืม” และ “ใช่” แต่ไม่พบการปรากฏซ้ำในคำตอบขั้นต่ำรูปแบบวลีและประโยค นอกจากนี้เป็นที่น่าสนใจว่ารูปการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำที่พบในการศึกษานี้ เช่น อ้อ, ใช่, และก็จริงอะ ไม่ได้แสดงถึงคุณภาพตามบรรทัดฐานของสังคมไทยเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพทางสังคม เช่น อายุ อาชีพ และการศึกษาที่ใกล้เคียงกัน แต่ในการศึกษาการใช้คำตอบขั้นต่ำในภาษาไทยของนริศรา หาสนาม และ ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2565) กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน คือ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับลูกศิษย์ ดังนั้นลูกศิษย์ที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่าอาจารย์จึงต้องใช้คำตอบขั้นต่ำที่แสดงถึงคุณภาพ เช่น ค่ะ, ใช่ค่ะ และนั่นนะสิคะ ในขณะที่สนทนากับอาจารย์

ผลการศึกษายังพบว่า รูปการปรากฏของคำตอบขั้นต่ำที่พบในหัวข้อระทึกขวัญมีหน้าที่ในการเน้นแสดงอารมณ์ประหลาดใจและตกใจ ได้แก่ “อะ มีด้วยเหอวะ” และ “โห ไม่กลัวเหอ” ซึ่งสอดคล้องกับหน้าที่ของรูปการปรากฏในภาษาอังกฤษและภาษาไทยที่ปรากฏในงานวิจัยเกี่ยวกับหัวข้อระทึกขวัญที่ได้เขียนไว้ในตอนต้น (ลภัสตรา รักมณูชัย, 2566; Sugita, 2012) อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาถึงความหลากหลายของรูปแบบของคำตอบขั้นต่ำที่พบในหัวข้อระทึกขวัญ นอกเหนือจากการใช้คำตอบขั้นต่ำในรูปแบบวลีภาษาที่แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกประหลาดใจและตกใจ กลุ่มตัวอย่างยังมีการใช้วลีภาษาที่สามารถสังเกตได้ชัดอีกด้วย เช่น การเบิกตากว้าง การจ้องตาคู่สนทนา และการเอามือกอดอก เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากวลีภาษาที่ปรากฏในหัวข้อทั่วไป ได้แก่ การยิ้ม การพยักหน้า และการหัวเราะ

เมื่อพิจารณาวลีภาษาในข้างต้นสอดคล้องกับข้อสังเกตในงานวิจัยของ Berger and Rae (2012) ที่ศึกษาการใช้วลีภาษาในฐานะคำตอบขั้นต่ำเพื่อแสดงความรู้สึกที่มีต่อเรื่องเล่าของผู้พูดและแสดงให้เห็นว่าตนให้ความสนใจในสิ่งที่ผู้พูดกำลังเล่า เช่น การสบตาคู่สนทนา นอกจากนี้ การยิ้มและการหัวเราะที่ปรากฏในการศึกษาชิ้นนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Haakana (2010) ที่ศึกษา

เรื่องการยืมและการหัวเราะโดยเฉพาะ กล่าวคือ การยืมและการหัวเราะสามารถเกิดขึ้นพร้อมกันเมื่อผู้ฟังรู้สึกว่าการที่พูดเล่าเป็นเรื่องที่ขบขัน โดยกลุ่มตัวอย่างมักจะใช้การยืมก่อนแล้วจึงหัวเราะออกมา นอกจากนี้การยืมเพียงอย่างเดียวยังมักปรากฏในการเริ่มต้นบทสนทนาเพื่อแสดงความเป็นกันเอง ยกตัวอย่างเช่น เมื่อผู้วิจัยเริ่มให้กลุ่มตัวอย่างสนทนาปภิปราย พวกเขาจะยืมให้กันและกันก่อนเริ่มบทสนทนา ซึ่งเป็นไปตามข้อสังเกตในงานวิจัยของ Haakana

อย่างไรก็ดีประเด็นเรื่องอวัจนภาษาในการสนทนายังมีรายละเอียดในเชิงลึกที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งอาจไม่ใช่ประเด็นหลักในการศึกษาครั้งนี้ (ในการศึกษานี้ผู้วิจัยเน้นศึกษาคำตอบขั้นต่ำที่เป็นวัจนภาษา) ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้คำตอบขั้นต่ำในรูปแบบอวัจนภาษา โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องลักษณะการปรากฏและหน้าที่ เป็นต้น

ประเด็นที่น่าสนใจคือ คำตอบขั้นต่ำรูปแบบคำในการศึกษานี้บางส่วนคล้ายคลึงกับรูปการปรากฏของการหยุดเติมเสียง (filled pause) ในภาษาไทย โดยอ้างอิงจากงานวิจัยของธนภรณ์ อนันต์สิริภิญโญ (2563) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการหยุดเติมเสียงในภาษาไทย ยกตัวอย่างเช่น คำว่า อืม อา และเออ เป็นต้น ถึงแม้ว่าคำตอบขั้นต่ำกับการหยุดเติมเสียงในภาษาไทยจะมีรูปภาษาที่คล้ายคลึงกัน เช่น เออ อา และอืม อย่างไรก็ตามหลักการแล้ว การหยุดเติมเสียงและคำตอบขั้นต่ำมีหน้าที่ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ คำตอบขั้นต่ำเป็นกลวิธีในการสื่อสารของผู้ฟังเพื่อทำหน้าที่แสดงการเป็นผู้ฟังและความร่วมมือในการสื่อสารซึ่งส่งผลให้การสนทนาดำเนินไปอย่างราบรื่น แต่การหยุดเติมเสียงเป็นกลวิธีของผู้พูดใช้เพื่อครองผลัตของตนเองไว้ในขณะที่กำลังเรียบเรียงคำพูดหรือคิดถึงสิ่งที่จะกล่าวต่อไป ดังนั้นเราควรพิจารณาที่หน้าที่ของรูปภาษาและเจตนาของผู้สื่อสารเพื่อจำแนกความแตกต่างระหว่างคำตอบขั้นต่ำและการหยุดเติมเสียงในภาษาไทย

นอกจากนี้ยังพบว่า หน้าที่คำตอบขั้นต่ำที่พบในการวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 7 หน้าที่ ได้แก่ 1) การแสดงการรับรู้และเข้าใจ 2) การแสดงอารมณ์ความรู้สึก 3) การแสดงการเห็นด้วย 4) การซ้ำความ 5) การยืนยันข้อมูล 6) การเติมเต็มถ้อยความของคู่สนทนา และ 7) การสรุปความและการตีความ ทั้งนี้การที่เราจะระบุหน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำจะต้องพิจารณาเจตนาของผู้สื่อสารร่วมกับการพิจารณารูปภาษายกตัวอย่างเช่น คำว่า “เออ” สามารถทำหน้าที่แสดงการรับรู้หรือหน้าที่แสดงการเห็นด้วยก็ได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้สื่อสารที่ต้องการถ่ายทอดไปยังคู่สนทนา ซึ่งหน้าที่ทั้งหมดนี้มีความสอดคล้องกับหน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำในภาษาไทยที่พบในงานวิจัยของหนึ่งฤทัย ปานแก้ว และ ศุภกิต บัวขาว (2567) รวมถึงหน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำที่พบในภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่นด้วยเช่นกัน (Kushida, 2011; Norrick, 2010) ยกตัวอย่างเช่น หน้าที่แสดงการรับรู้ หน้าที่แสดงความรู้สึก หน้าที่การยืนยันข้อมูล และหน้าที่การตีความหรือสรุปความ เป็นต้น

6. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

อาจกล่าวได้ว่าผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า หัวข้อการสนทนามีอิทธิพลต่อการใช้คำตอบขั้นต่ำมากกว่าเพศและบทบาทของผู้ร่วมการสนทนา ซึ่งอาจมาจากการสนทนาในหัวข้อที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อการรับรู้และอารมณ์ความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ ในการสนทนาในหัวข้อทั่วไป

มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวในชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่างอาจเคยประสบพบเจอมาก่อนทำให้พวกเขาสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างหลากหลาย ในขณะที่การสนทนาในเรื่องระทึกขวัญมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวลึกลับและเหนือธรรมชาติ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ค่อยเชื่อว่าเรื่องราวเหล่านี้เป็นความจริงเนื่องจากพวกเขาไม่เคยมีประสบการณ์พบเจอเรื่องราวดังกล่าว มาก่อนส่งผลให้พวกเขาไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องระทึกขวัญมากพอสมควร หรืออาจแสดงออกในรูปแบบอวัจนภาษาแทน เช่น การเบิกตากว้าง การจ้องตาคู่สนทนา หรือการเหม่อริมึนปาก ซึ่งควรมีการศึกษาต่อไป

งานวิจัยชิ้นนี้อาจมีข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลที่มาจากการสนทนาระหว่างคู่เพศเดียวกัน ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการให้กลุ่มตัวอย่างจับคู่สนทนากับเพศตรงข้ามเพื่อเปรียบเทียบกันว่าการสนทนาในคู่เพศเดียวกันกับคู่ต่างเพศมีความคล้ายคลึงและความแตกต่างหรือไม่และอย่างไร

ถึงแม้ว่าในการศึกษาเกี่ยวกับคำตอบขั้นต่ำในภาษาไทยส่วนใหญ่ นักวิชาการไม่ได้ใช้โปรแกรมช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนา แต่การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม ELAN ซึ่งช่วยให้สามารถบันทึกข้อมูลการใช้คำตอบขั้นต่ำของกลุ่มตัวอย่างอย่างละเอียดและมีการกำกับระยะเวลา ทั้งในแง่วัจนภาษาที่กลุ่มตัวอย่างใช้ และอวัจนภาษาที่เกิดขึ้นขณะการสนทนา อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนผลัดการพูด (turn-taking) ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังอย่างชัดเจน ซึ่งนับว่าเหมาะกับงานวิจัยในลักษณะนี้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเก็บข้อมูลด้านการวิเคราะห์การสนทนาต่อไปได้ในอนาคต

เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลคำตอบขั้นต่ำในงานวิจัยนี้ไม่ได้มีการใช้การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างผู้วิเคราะห์ (inter-coder reliability) จึงไม่สามารถยืนยันความน่าเชื่อถือของผลข้อมูลบางประการได้ เช่น การวิเคราะห์หน้าที่ของคำตอบขั้นต่ำในเชิงลึก และความรู้สึกร่วมของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการใช้คำตอบขั้นต่ำของตนเองและคู่สนทนา ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการใช้การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างผู้วิเคราะห์จากผู้ประเมินอีกคน เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของการบันทึกข้อมูลและการแปลผลข้อมูล

การศึกษาคำตอบขั้นต่ำในครั้งนี้เป็นการศึกษาคำตอบขั้นต่ำที่เป็นวัจนภาษาเป็นหลัก แต่การศึกษาคำตอบขั้นต่ำในรูปแบบอวัจนภาษา เช่น การหัวเราะ การเบิกตากว้าง และท่าทางต่าง ๆ ขณะที่สนทนา ก็เป็นประเด็นหนึ่งที่มีความน่าสนใจเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ผู้ใช้ภาษาไทยในปัจจุบันมีการใช้ภาษาที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมและมีความหลากหลายมากขึ้น การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของอายุของผู้ร่วมสนทนาว่าส่งผลต่อการใช้คำตอบขั้นต่ำในภาษาไทยหรือไม่และอย่างไร รวมทั้งการศึกษาในแง่มุมของการรับรู้และความรู้สึกที่ผู้ใช้ภาษาไทยมีต่อรูปแบบการใช้ภาษาเหล่านั้น ก็เป็นประเด็นที่สามารถนำไปพัฒนาและทำการศึกษาต่อไปได้เช่นกัน

เอกสารอ้างอิง/References

- กิตติพิศ วีรอนันต์. (2563). การใช้คำแสดงการรับรู้ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไป. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*, 37(1), 27-43. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/japanese/article/view/243230/165017>
- ทรงธรรม อินทจักร. (2550). *แนวคิดด้านวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนภรณ์ อนันต์ศิริบุญ. (2563). *การหยุดเติมเสียงในภาษาไทย: ลักษณะทางกลศาสตร์และอิทธิพลของอายุและหัวข้อเรื่อง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. Thammasat University Digital Collections. <https://doi.org/10.14457/TU.the.2020.711>
- ธนวัฒน์ ปัญญานันท์ และ นฤมล ธีรวัฒน์. (2564). วัฒนธรรมความกลัว: ฝึ ความรู้ และการรับรู้ในภาพยนตร์ไทย. *วารสารมนุษยและสังคม*, 5(2), 121-143. <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/jhuso/article/view/1164>
- นริศรา হাসনাম. (2558). ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้ร่วมสนทนาที่มีสถานภาพเท่ากันในบทสนทนาภาษาไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chula DigiVerse. <https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2015.1800>
- นริศรา হাসনাম และ ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2565). ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังในภาษาไทยกับปัจจัยสถานภาพ: กรณีศึกษาการสนทนาระหว่างครูกับนักเรียนจากฐานข้อมูล Mister O Corpus. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ*, 29(1), 189-217.
- ลภัสรดา รักมณูญ. (2566). *การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องเล่าในรายการเดอะโกลด์เรดิโอ (The Ghost Radio)* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. Thammasat University Digital Collections. <https://doi.org/10.14457/TU.the.2023.842>
- ศิริพร ปัญญาเมธิกุล. (2562). ถ้อยคำตอบกลับในการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์. *วรรณวิทัศน์*, 19(2), 208-226. <https://doi.org/10.14456/vannavidas.2019.16>
- หนึ่งฤทัย ปานแก้ว และ ศุภกิต บัวขาว. (2567). รูปถ้อยคำและหน้าที่ของการแสดงว่ารับฟังอยู่ของผู้ร่วมสนทนาในรายการสัมภาษณ์ข่าวภาษาไทย. *มนุษยศาสตร์สาร*, 26(1), 160-188. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JHUMANS/article/view/274087>
- อัจฉริยา วงษ์อินทร์จันทร์, ชลิดา ธนัฐธิกุล, แก้วกาญจน์ เสือรัมย์, ทิวัวรรณ เทพา, และ จิตติ สังวรวงษ์พนา. (2564). เด็กวัยเรียนกับความกลัวและโรคกลัว. *วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ*, 44(2), 11-23. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/nah/article/view/245535>
- GMM25Thailand. (13 พฤษภาคม 2564). *ประสบการณ์สุดหลอน! “แจ็ค The Ghost Radio”* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=YsdjwYYoB8o>
- GMM25Thailand. (12 กรกฎาคม 2567). *ชีวิตยิ่งกว่าละคร ‘ลิลลี่’ เหยียน’ โดนหลอกจนหมดตัว* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=q6qhC1XRL_w

- GoodDayOfficial. (26 กรกฎาคม 2567). คิวเท-ฮง-เรียวตะ กับภารกิจตามหาสะพานช็อคโล้งจอง [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=aKzWvL1p_8M
- Berger, I., & Rae, J. (2012). Some uses of gestural responsive actions. *Journal of Pragmatics*, 44(13), 1821-1835. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2012.04.012>
- Bavelas, J. B., Coates, L., & Johnson, T. (2002). Listener response as a collaborative process: The role of gaze. *Journal of Communication*, 52(3), 566-580. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2002.tb02562.x>
- Bavelas, J. B., & Gerwing, J. (2011). The listener as addressee in face-to-face dialogue. *International Journal of Listening*, 25(3), 178-198. <https://doi.org/10.1080/10904018.2010.508675>
- Bavelas, J. B., Gerwing, J., & Healing, S. (2017). Doing mutual understanding: Calibrating with micro-sequences in face-to-face dialogue. *Journal of Pragmatics*, 121, 91-112. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2017.09.006>
- Bell, N. D. (2013). Responses to incomprehensible humor. *Journal of Pragmatics*, 57, 176-189. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2013.08.019>
- Cameron, D. (2001). *Working with spoken discourse*. Sage.
- Clancy, P. M., Thompson, S. A., Suzuki, R., & Tao, H. (1996). The conversational use of reactive tokens in English, Japanese, and Mandarin. *Journal of Pragmatics*, 26(3), 355-387. [https://doi.org/10.1016/0378-2166\(95\)00036-4](https://doi.org/10.1016/0378-2166(95)00036-4)
- Fellegly, A. M. (1995). Patterns and functions of minimal response. *American Speech*, 70(2), 186-199. <https://doi.org/10.2307/455815>
- Gardner, R. (1998). Between speaking and listening: The vocalization of understandings. *Applied Linguistics*, 19(2), 204-224. <https://doi.org/10.1093/applin/19.2.204>
- Ha, K. (2022). A response token as an interactional resource for topic closing in Korean conversation. *East Asian Pragmatics*, 7(1), 57-77. <https://doi.org/10.1558/eap.17828>
- Haakana, M. (2010). Laughter and smiling: Notes on co-occurrences. *Journal of Pragmatics*, 42(6), 1499-1512. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2010.01.010>
- Holmes, J. (2005). Why tell stories? Contrasting themes and identities in the narratives of Maori and Pakeha women and men. In S. F. Kiesling & C. B. Paulston (Eds.), *Intercultural Discourse and Communication* (pp. 110-134). <https://doi.org/10.1002/9780470758434.ch8>
- Jefferson, G. (2004). Glossary of transcript symbols with an introduction. In H. L. Gene (Ed.), *Conversation analysis: Studies from the first generation* (pp. 13-31). John Benjamins.

- Kjellmer, G. (2009). Where do we backchannel? On the use of *mm*, *mhm*, *uh huh* and such like. *International Journal of Corpus Linguistics*, 14(1), 81-112. <https://doi.org/10.1075/ijcl.14.1.05kje>
- Kushida, S. (2011). Confirming understanding and acknowledging assistance: Managing trouble responsibility in response to understanding check in Japanese talk-in-interaction. *Journal of Pragmatics*, 43(11), 2716-2739. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2011.04.011>
- Li, H. Z., Cui, Y., & Wang, Z. (2010). Backchannel responses and enjoyment of the conversation: The more does not necessarily mean the better. *International Journal of Psychological Studies*, 2(1), 25-37. <https://doi.org/10.5539/ijps.v2n1p25>
- Maltz, D. N., & Borker, R. A. (1982). A cultural approach to male-female miscommunication. In J. J. Gumperz (Ed.), *Language and social identity* (pp. 197-216). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511620836.013>
- Maynard, K.S. (1990). Conversation management in contrast: Listener response in Japanese and American English. *Journal of Pragmatics*, 14, 397-412. [https://doi.org/10.1016/0378-2166\(90\)90097-W](https://doi.org/10.1016/0378-2166(90)90097-W)
- Norricks, N. R. (2010). Listening practices in television celebrity interviews. *Journal of Pragmatics*, 42(2), 525-543. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2009.07.002>
- Norricks, N. R. (2012). Listening practices in English conversation: The responses responses elicit. *Journal of Pragmatics*, 44(5), 566-576. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2011.08.007>
- Ohashi, J. (2021). Feedback in Japanese and Australian first encounters. *Journal of Pragmatics*, 184, 29-51. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2021.07.017>
- Pasfield-Neofitou, S. E. (2007). The gender differential use of minimal responses in daytime TV interviews: A preliminary investigation. *Monash University Linguistics Papers*, 5(2), 43-52.
- Sacks, H., Schegloff, E. A., & Jefferson, G. (1974). A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. *Language*, 50(4), 696-735. <https://doi.org/10.2307/412243>
- Saft, S. (2007). Exploring aizuchi as resources in Japanese social interaction: The case of a political discussion program. *Journal of Pragmatics*, 39(7), 1290-1312. <https://doi.org/10.1016/J.PRAGMA.2007.02.010>
- Schegloff, E. A., & Sacks, H. (1973). Opening up closings. *Semiotica*, 8(4), 289-327. <https://doi.org/10.1515/semi.1973.8.4.289>
- Schegloff, E. A. (1982). Discourse as an interactional achievement: Some uses of “uh huh” and other things that come between sentences. In D. Tannen (Ed.), *Analyzing discourse: Text and talk* (pp. 71-93). Georgetown University Press.

- Schegloff, E. A. (1990). On the organization of sequences as a source of “coherence” in talk-in-interaction. In B. Dorval (Ed.), *Conversational organization and its development* (Advances in discourse processes (Vol. 38, pp. 51-77). Ablex.
- Schleef, E. (2009). A cross-cultural investigation of German and American academic style. *Journal of Pragmatics*, 41(6), 1104-1124. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2009.01.002>
- Stubbe, M. (1998). Are you listening? Cultural influences on the use of supportive verbal feedback in conversation. *Journal of Pragmatics*, 29(3), 257-289. [https://doi.org/10.1016/S0378-2166\(97\)00042-8](https://doi.org/10.1016/S0378-2166(97)00042-8)
- Sugita, Y. (2012). Minimal affect uptake in a pre-climax position of conversational “scary” stories. *Journal of Pragmatics*, 44(10), 1273-1289. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2012.05.012>
- Tajima, K. (2001). Pragmatic use of *aizuchi* in Japanese discourse: A comparison with English backchannels. *Academic Reports of the Faculty of Engineering, Tokyo Polytechnic University*, 24(2), 54-60. http://purl.org/coar/resource_type/c_6501
- Tanaka, H. (2013). The Japanese response token *hee* for registering the achievement of epistemic coherence. *Journal of Pragmatics*, 55, 51-67. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2013.02.003>
- The jamovi project. (2024). *jamovi* (Version 2.6) [Computer software]. <https://www.jamovi.org>
- Trouvain, J., & Werner, R. (2022). A phonetic view on annotating speech pauses and pause-internal phonetic particles. In C. Schwarze & S. Grawunder (Eds.), *Transkription und Annotation Gesprochener Sprache und Multimodaler Interaktion* (pp. 55-73). Narr.
- Ward, N., & Tsukahara, W. (2000). Prosodic features which cue back-channel responses in English and Japanese. *Journal of Pragmatics*, 32(8), 1177-1207. [https://doi.org/10.1016/S0378-2166\(99\)00109-5](https://doi.org/10.1016/S0378-2166(99)00109-5)
- Wierzbicka, A. (2003). *Cross-cultural pragmatics*. Walter de Gruyter.
- Yngve, H. V. (1970). On getting a word in edgewise. In R. I. Binnick (Ed.), *Papers from the sixth regional meeting of the Chicago Linguistic Society* (pp. 567–578). Chicago Linguistic Society.